

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

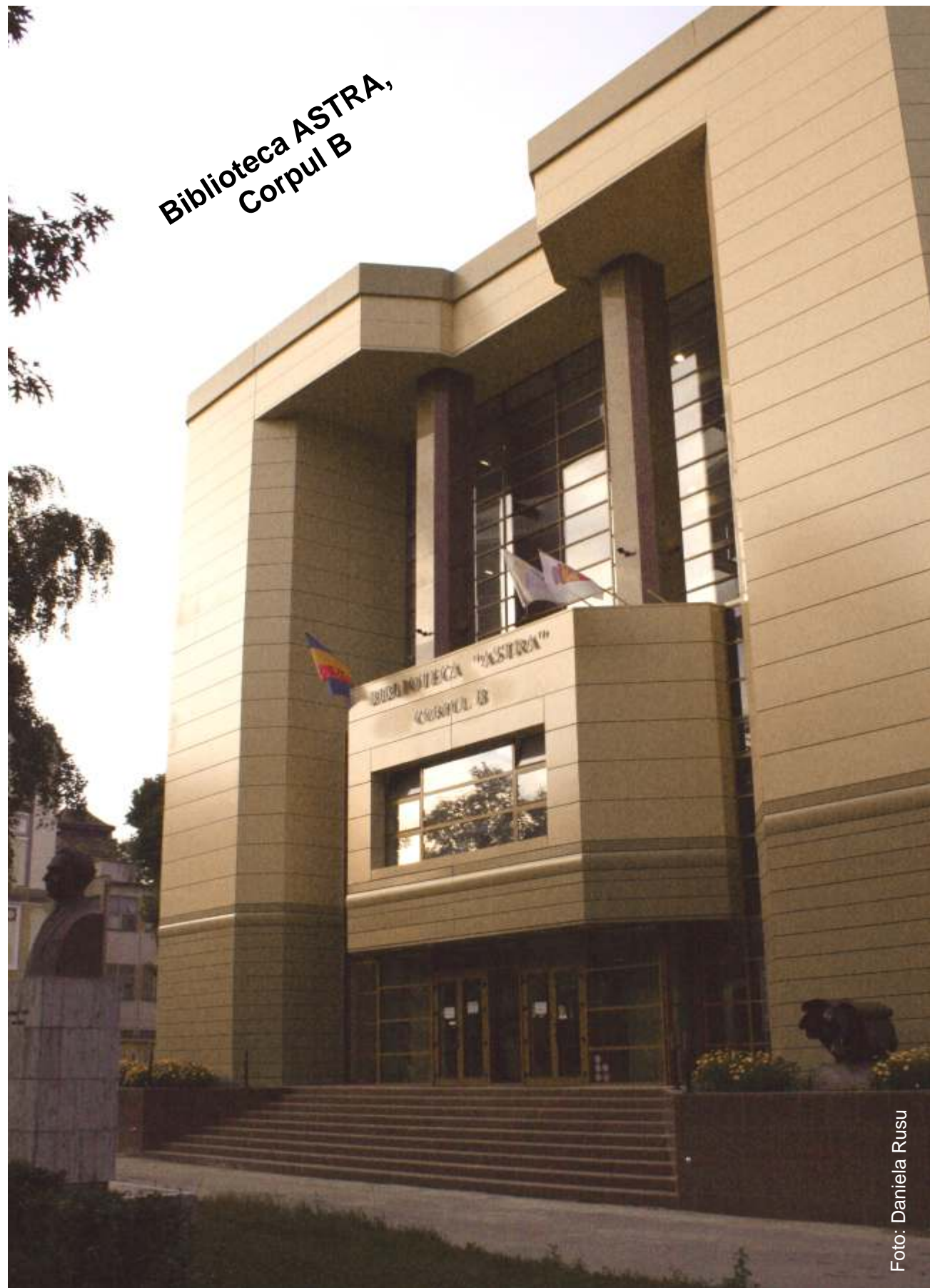
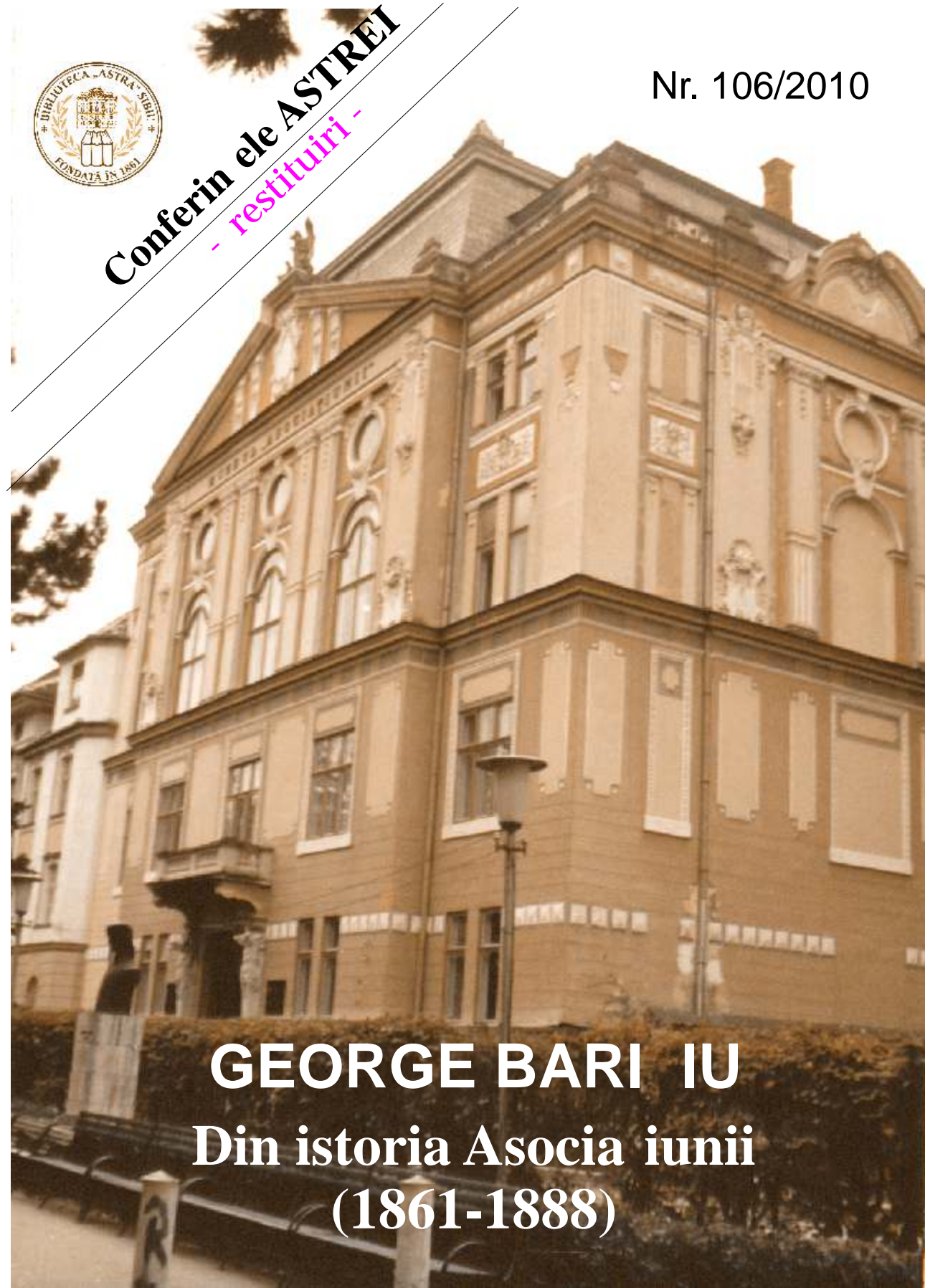


Foto: Daniela Rusu



Conferințele ASTREI
- restituiri -

Nr. 106/2010



GEORGE BARI IU
Din istoria Asocia iunii
(1861-1888)

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințe restituite:

George Barițiu: *Din istoria Asociațiunii (1861-1888)*

Coordonatorul colecției: **Onuc Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: **Daniela Rusu**
Editor: **Ioana Butnaru**
Tehnoredactare: **Florinela Vasilescu**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU
Str. George Barițiu, nr. 5/7
550178 Sibiu/România

Tel: +40 269 210551
Fax: +40 269 215775
Internet: www.bjastrasibiu.ro
E-mail.: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754



GEORGE BARIȚIU
(1812-1893)

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. Acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13

Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28

Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30
Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá intre poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39

Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889</i> ...	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50

Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret – Atanasie Marian Marienescu</i>	64

Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77

Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78
Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc</i>	79
Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului</i>	85
Cornel Lungu	<i>Petiția Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson</i>	86
Alexiu Tatu	<i>Mihai Viteazul în documentele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale</i>	87
Bianca Karda	<i>Odiseea plecării unor români ardeleni din județul Sibiu în America (1900-1914) reflectată în presa transilvăneană a vremii</i>	88
Eugenia Crișan	<i>Generalul francez Berthelot și România</i>	89

George Barițiu	<i>Adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii Transilvane</i>	90
Constantin Cubleșan	<i>Mihai Eminescu – Ciclul schillerian</i>	91
Constantin Cubleșan	<i>Ion Pop Reteganul – Folclorist și publicist</i>	92
Constantin Cubleșan	<i>Ioan Slavici – portret în oglinda timpului</i>	93
Mircea Braga	<i>Însemnări despre multiculturalitate</i>	94
Marius Laurian	<i>August Treboniu Laurian</i>	95
Keresztes Coloman Stefan, Eugenia Simona Keresztes	<i>Genii ale matematicii la Sibiu: Farcas Bolyai și János Bolyai.....</i>	96
Alexandru Sterca-Șuluțiu	<i>Nu este sub sôre natiune, care cu mai mare ardóre a animei sê-sî iubésca patrià sî vetr'a strabuniloru sei, cá Românulu</i>	97
Ioan Lupaș	<i>Înființarea „Asociațiunii“ și conducătorii ei</i>	98
Iosif Sterca Șuluțiu	<i>Discursul ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziției, în 19 August st. N. 1905</i>	99
Onuc Nemeș-Vintilă	<i>Biblioteci publice din Olanda</i>	100
Virgiliu Florea	<i>Anton Pann în reeditarea-modela lui M. Gaster (1936)</i>	101
Horst Ernst Klusch	<i>Pe urmele strămoșilor habani</i>	102

Ion Agârbiceanu	<i>Raportul Secretariatului general al Secțiunilor literare-științifice ale „Astrei” dela 6 Iunie 1932 – 27 Mai 1933</i>	103
Liliana Popa	<i>Oameni și cărți în Sibiul de altădată</i>	104
Vasile Crișan:	<i>Protecția patrimoniului cultural sibian. Istorie și actualitate</i>	105
George Barițiu	<i>Din istoria Asociațiunii (1861-1888)</i>	106

GEORGE BARIȚIU

***Din istoria Asociațiunii
(1861-1888)***

*A doua adunare generala ținuta in Brasiovu 28-30 Iuliu n. 1862** a fostu un'a din cele mai bine cercetate, mai instructive si memorabili in acesti 27 de ani, la a cărei deschidere au asistatu preste optu sute de membri. Aici a fostu unde presiedentele A. br. De Siagun'a citandu cunoscut'a judecata a lui Bomfiniu a constatatu din nou, că romanii 'si iubescu mai multu limb'a decâtu viati'a: Aici protopopulu Ioanu Popasu voindu a multiamí lui Ddieu pentru câte ajunsese a vedea până in acea óra, cuventulu seu salutatoriu 'lu inchieie cu o rugaciune inaltiaa către ceriu, la a cărui ascultare se inaltiaa pepturile si ochii multora se simtia udati; aici literatii romani au desbatutu mai întâiu in audiulu unei adunari numeróse ortografi'a limbei; totu aici fusera ascultate siese dissertatiuni asupr'a diverseloru materii prevediute in program'a Asociatiunei. Ceea-ce a datu inse renume mai durabile acelei adunari a fostu expositiunea de manufacture si producte esite numai din màni romanesci, manufacturele in partea loru cea mai mare pregatite de către femeile nóstre. Acesta si fusese unulu din scopurile principali ale urditoriloru acelei expositiuni, cá se dea femeiloru nóstre ocaziune de a aratá ce potu si ele in comparatiune cu femeile altoru popóra conlocuitoére. Daca presiedentele

* Transilvania, Sibiu, 1888, an XXI, nr. 19-20, p. 157-160.
Textul respectă ortografia vremii.

6 Conferințele Bibliotecii ASTRA

disese, că ori-câtu amu ținea noi de modesta expositiunea, pe exc. sa, l'a uimitu, apoi persóne fórte competente de alte limbi, care au visitatu acelea patru sale incarcate cu obiecte bine ordinate, au fostu de aceeași parere. Mai nimeni nu asteptase atâta atâta câtu au vediutu, căci cui pasase pàna in acelea dile, cá se intrebe, ce póte femei'a romana? Barbatii prin mijlocirea statutelor reuniunei de femei le căstigasera acestora unu renume de filantropia; mai lipsia inse cá se le aduca omagiu muncii si devotamentului loru pentru familia. De atunci, dela acea epoca incepuramu se citimu in unele foi publice, că romanele ar' fi francesele orientului

Nu trecusera doi ani dela infiintiarea Asociatiunei si totusi adunarea fù in stare de a votá din venituri in sensulu statutelor 1200 fl. partea cea mai mare pentru burse si premii. *Sed quid hoc ad tantam sitim?* Acésta intrebare latina eu o intielegu asia, că inainte cu 25 de ani se simtia lipsa mare de romani trecuti nu numai prin gimnasiulu superioru, ci si prin facultatile dela universitate, se cereau profesori buni la gimnasiile romane de nou infiintiate; advocati abia aveamu vre-o diece in totu coprinsulu acestei tieri; despre ingineri si medici romani se mai vorbia inca numai cá de raritate; la academi'a juridica din Sibiiu, se aflau câte 70-80 studenti romani, pe cari inse daca esiau buni si iubitori de labóre, pre toti 'i luá statulu cu atâtu mai usioru in servitiulu seu, cu câtu erau deprinsi mai bine in cele trei limbi ale patriei. Unele episcopii ajunsera cá se simtia lipsa de concurenti la facultatea teologica. Multime de tineri si parintii loru asteptau se fia ajutati de cătra poporul intregu intru continuarea studiiloru si anume, indata atunci prin Asociatiunea transilvana. Se nu uitamu, că pàna in acea epoca fonduri pentru stipendii la ambele confessiuni erau fórte puține. Pre lãnga tóte acestea ómenii mai reflectau inca si la alte professiuni ale vietiei si mai alesu la frumosulu si prea onorificulu statu militariu, la tehnica cu tóte ramurile sale, la farmacia, la

cultivarea artelor frumoase. Si dupa toate acestea unde remanea incurajarea comerțului si a industriei? Dintru odata inse mai cerura si literatii cultivarea limbii, a literaturii, a stiintelor peste totu, prin urmare impartirea loru in sectiuni. Era usioru de prevediutu, ca sum'a totala a inteligentii noastre superioare, a omenilor trecuti prin stiinta si iubitori de acestea era multu mai puțina decatu se pota coperi indata atunci toate lipsele si ca trebuie se mai avemu pacienti'a mare pana ce voru veni dela facultati cateva sute de oameni tineri preparati foarte bine in stiintele speciale ce'si voru fi alesu ca profesioni de subsistentia, sau pote si din predilectiune si pasiune nobila; zelulu inse si bucuri'a ca acum'a ne sta deschisu si noue nemargenitulu campu alu stiintelor si alu tututroru profesiunilor oneste, facea pe oameni se uite partea materiala a problemei; multi ar' fi voitu se ne apucamu de toate dintru odata, precum se intempla chiaru si astadi din unele parti, fara a vedea, ca nici statulu care dispune de milioane nu se pote apuca dintru odata nici de toate reformele cele mai necesare. In sfer'a de activitate trasa pentru Asociatiunea noastra, se cerea din capulu locului, precum amu premisu si mai susu, unu venitu anualu siguru de 40 pana in 50 mii florini, adica interese dela unu milionu fl. Dara unde era milionulu ? Inaintea dualismului din acestu mare Principatu intrau pe anu contributiuni directe si indirecte in tesaurulu monarchiei 19-20 milioane. Astadi cine scie? Se pote ca intra indoitu atata. Institutele noastre eclesiastice, gimnaziile, sutele de scole prin comune cerea asemenea sute de mii pe fiecare anu. Pre langa toate acestea la noi ca si la alte popora se ceru cativa ani, pana candu unu asiedimentu nou inca pre atatu de folositoriu ajunge la cunoscinti'a masseloru poporului si castiga increderea lui. "Stati se vedemu in ce mani se afla cutare asiedimentu, cine'lu conduce, cui si catu folosesce", asia 'ti vorbescu glotele in casuri de acestea.

In decursulu anului 1862 si mai vîrtosu in urmarea adunarei generale dela Brasiovu inpreunate cu expositiunea, fondulu care la inceputu fusese 5600 fl. pàna la adunarea din 1863 crescuse la sum'a de 20.466 fl. 87 cr.

Associatiunea nòstra avù rar'a fericire de a'si fi cástigatu iute increderea tuturoru acelora cari 'i cunosceau scopulu; ea inse avù se suferè in vre'o patru ani urmatori óresicum prin parasire chiaru din partea urditoriloru ei, de càtra aceia cari o iubia mai multu si erau ingrijati mai de aprópe de prosperarea ei. Si pentruce acésta? Pentrucà in urmarea unui destinu crudu si necrutiatoriu aceiasi barbate cari 'i dedesera ei viatia, au fostu totodata constrinsi a luptá din tóte puterile pentru asigurarea definitiva a autonomiei bisericesci, a fonduriloru si a scóleloru confessionale, precum a se si aruncá in valurile politicei militante, curmata in 1866 prin doue resbóie cumplite, in care fùsese incurcata monarchi'a. Apoi este vechia dicatórea, cà intre arme sciintiele tacu; eu inse adaogu, cà ele si intre luptele parlamentarie se simtu fòrte genate si distrase.

Cu tóte acestea pedeci aruncate in calea Associatiunei nòstre se urmarimu activitatea ei si mai departe.

Adunarea generala a trei'a s'a ținutu la Blasiu in 7 si 8 Septembrie 1863 adeca tocma pre càndu atàtu presedentele Andreiu br. de Siagun'a càtu si unu numeru repectabilu alu membriloru erá ținutu a participa necurmatu la lucrarile dietei Transilvane in Sibiiu, cum si a fi toti cu atentiune incordata la mersulu afaceriloru publice ale tierèi, pre càndu se lucrá pentru a fi sau a nu fi; asia aceea adunare nici pe departe nu a pututu fi cercetata asia de bine cá cele doue precedente. S'au aflatu presenti 61 membrii; alti 51 s'au proclamatu din nou in frunte cu dnii frati Antonie si Georgie Mocioni de Foen, fostulu gubernatoru com. Emericu Mico cá membrii fundatori si mai multi proprietari de frunte din Bucovin'a.

Din veniturile fondului ascuratu până la acea adunare a resultatu budgetu 2843 fl. v. a. pre lângă conditiunile defite in statute. Aici nu vomu uita, că in adunarea anterióra dela Brasiovu averea Associatiunei mai erá inca asia de modesta, incátu atunci budgetulu s'a marginitu numai la 1200 fl., dara in cursulu anului fondulu a tot crescutu.

Inse care din lipsele nenumerate erai se acoperi si cu acésta sumusióra de 2843 fl.? S-au votatu 1600 fl. in burse pentru studenti, 200 fl. in premii pentru doi profesionisti, 100 fl. la càrti pentru biblioteca, 120 fl. la museele gimnasiiloru din Blasiu si Brasiovu, 140 fl. spezele cancelariei, 100 fl. premiu pentru o carte agronomica, 50 fl. premiu pentru fragari, 100 fl. premiu la unu bunu stenografu, 120 fl. speze neprevedite, 113 fl. remànu in reserva. Concursele se fia publicate de càtra comitetu. Càti studenti erai se ajuti din 1600 fl.? 16 cu càte 100 fl., 32 cu càte 50 fl. Dara alti 300 de tineri inca asteptau cá puii de pasere.

In acésta adunare a fostu alesu in semnu de recunoscintia membru onorariu, comitele Franciscu Nádasdy pe atunci cancelariu alu Transilvaniei la Vien'a, cum si Dr. Aloisiu Sentz profesoru la academi'a de drepturi si consiliariulu C. Schuller istoricu si filologu.

Dissertatiune scientifica s'a cetitu una, Poporulu romanu in Constitutiune de Ioanu Antonelli.

Adunarea generala a patr'a convocata la Hatiegu pe 2 Augustu 1864 a cadiutu totu sub impregiarile cele mai critice ale patriei si ale monarchiei, pre càndu corpulu legislativu inca totu mai functioná in Sibiiu si membrii ei deputati si regalisti daca nici nu se ținea siedintie, avéa se

lucre în comisiuni. La adunarea Asociației au participat totuși 60 membri, care au lucrat totuși sub conducerea vice-președintelui Timoteiu Cipariu.

Nicairi că în această adunare nu s'a dat mai bine pe fatia flagrantă a contradicție ce exista într-o dată că aceiași indivizi, în același timp se cultivate și știință, se aruncă și în valurile politice militante, care absorbă toată atenția omului, consumă puteri, turbură spirite, scurtă viața. Din bilanțul subțernut de cassariu se vede, că fondul Asociației în acel an crescuse numai cu suma miserabilă de 466 fl. 52 cr.; de altă parte secretariul comunică adunării înprejurarea totuși de neplăcută, că atât președintele cât și mai mulți membri ai comitetului au fost distrași și absorbiți în cursul anului în alte afaceri importante în măsura asta de mare, încât ședințele nu se mai puteau ține regulat nici într-o dată odată, ceea ce face pe adunare că se cere modificarea statutelor în doi §§. 23 și 30, că adică pe viitor se se alege și câte 6 membri suplenti, se se și prevădă, cazul în care ar absentă ambii, președinte și vice-președinte, cându apoi se porțe președintele cel mai bătrân dintre membri.

În această adunare trebuia se se alege membrii comitetului pe alți trei ani înainte; înse după o conferință separată adunarea află cu cale a proclama totuși pe membri vechi, a nu primi nici dimisiunea secretarilor.

Cătră finea ședinței a două Ioanu Popasu atunci arhimandritu, observă cu părere de rău, că Asociația transilvană se ocupase până aici mai multu numai cu afacerile sale financiare, era "pentru literatură română și cultură poporului român" s'a făcutu prea puțin; deci d-se propune; că secțiunile științifice proiectate în adunarea de la Brașov se și realiză, cea filologică în Blăși, președinte Cipariu; istoric în Brașov președ.

Gabr. Munténu; pentru sciintiele naturali in Sibiiu, presiedinte Andreiu br. de Siagun'a.

Propunetorul vedea bine, că numerulu barbatiloru eruditi neinjugati in serviciulu statului mai erá inca micu, si cá chiaru de ar ajunge acelu numeru, cultivarea sciintieloru inca presupune spese adesea fôrte considerabili, bibliotece cu dieci de mii de volume, archive, colectiuni, caletorii si experientia vasta prin tieri departate, prin urmare si óresicare independentia materiala ; dara dorinti'a densului erá, cá publiculu se aiba totdeauna inaintea ochiloru adeveratulu scopu alu acestei institutiuni, ómenii sè se mai dedea la lectura si la studiu seriosu, in fine se nu ne cufundamu cu totii in politic'a dilei fàra nici o bussola sigura. Propunerea fù adoptata in unanimitate ; dara greutatile venite cu adeverata furia asupra nóstra ne facura se uitamu din nou acelu votu, sau adeca se'i amànamu realisarea pe alti càtiva ani inainte, cându éراسi se mai facù o incercare de a compune sectiuni, precum vom vedea la loculu seu.

Budgetulu votatu in acésta adunare a fostu de 2823 fl. inse numai asia, cá din budgetulu stabilitu la Blasiu au prisositu 463 fl. din causa cá la premiile pentru meseriesi, carte agronomica si fragare nu s'au aflatu concurenti ; a remasu si reserva de 113 fl. in cassa.

Impartirea sumei de 2823 fl. s'a preliminaru mai totu cá in 1863, adeca pentru studenti 1600 fl., meseriasi 200 fl. s. c. l.

Aici a fînutu protopopulu Ioanu Russu, totodata secretariu, dissertatiunea sa istorica. Despre romanii din Dacia Aureliana pàna la subjugarea loru prin turci.

Asia dara éca, totu se lucrá si pe càmpulu sciintieloru, càci acesta fù alu optulea studiu din cele pronuntiate pàna ací in adunarile generale, éra daca vomu pune lângá acestea vreo patru cuventari memorabili ale prelatului

presedente, prin care a pus în mișcare masele, vom vedea că nici din acest punct de vedere nu avem dreptul să fim prea pesimiști. Greutatea cea mare o împingea și cei mai renumiți carturari într-o deda la cititul de cărți pe un popor, pentru care poate că într-o mie și mai bine de ani nu a scris nimeni pe lume nimic în limbăa lui, sau dacă se va fi scris cândva ceva, scopul a fost sau spre a-lu orbi, sau spre a-lu batjocori, sau și un'a și alt'a.

La propunerea d-lui protosincelu (acum archimandritu și vicariu) Nicolau Popea mai mulți membri au făcut o excursiune interesantă de la Hatiegu la ruinele Sarmisagetusei, asupra căreia vice-presedintele în discursul de deschidere vorbise cu multă doiosie.

Locul adunării viitoare fu alesu Abrudulu. Adunarea generală de la Abrudu a decurs în 27 și 28 Augustu 1865 cu multă vioiciune totu sub conducerea vice-presidentului Timoteiu Cipariu, în acele zile de grea cumpană, pre cându presedintele mitropolitu și mai mulți alți bărbați fruntași urmau unii după alții în caletoarele lor dintre Sibiu, Vien'a și Clusiu, mai în totu anul, până târziu după sistarea constituției sub ministeriul Belcredi succesiunii lui Schmerling și chiar până la cele două războaie din Itali'a și Boemi'a, pre cându Musele avu să se tace.

După ascultarea celor trei rapoarte anuale, cu care comitetul era dator adunării, s'au pus la ordine zilei 5 disertații științifice, un'a arheologică, trei din istoria dreptului Romei, era un'a despre științele tehnice, totu atâtea subiecte, care în acea epocă aveau mare trecere.

A doua zi după discuții variate și prelungite asupra modului de a se purta contabilitatea, adunarea ajunge la întocmirea bugetului pe anul următoriu, care se margină numai la suma de 2100 fl. care se poate considera prea bine că un semn al timpului în care ajunsesem. Aici era foarte instructiv să observăm, cum unii oameni rapiti de zelul lor de a face bine la

tóta lumea din acea suma saracutia, întindéu vorbe asupr'a burselor pentru juristi, filosofi, tehnici si gimnasisti, pre cându sum'a nu se ajungea nici pentru unii. Le mai vení in minte cá se preliminedie totu din acea sumusióra 400 fl. pentru o "comisiune ortografica" ce ar fi fostu sè se convóce, din care inse érași nu s'au alesu nimicu, pentrucà cine erá se stea de cestiuni gramaticali in acelea dile, in care erá pusa in jocu chiar existenti'a patriei si a natiunei.

Venise adeca o provocare dela Asociatiunea de cultura din Aradu in acelu întielesu, cu atátu aceea càtu si cea transilvana si cea din Bucovin'a se denumésca câte doi barbati, carii formându o comisiune de 6 membri se lucre pentru dorit'a unificare a ortografiei. Totu atunci se mai audi si propunerea naiva, cà pentru compunerea unui dictionariu etimologicu si a unuia in trei limbi ale patriei sè se defiga unu premiu de una suta galbini. Acésta propunere se făcù intr'unu timpu pre cându trebuia se fia cunoscutu, cà Evanghelie Zappa pusese unu premiu de un'a miie de galbini pentru acelasi scopu si nu se aflase nimeni care se cutedie a se supune la o labóre atátu de colosala, ba inca nici dupace Zappa lasase prin testamentu pe vecie venitul anualu de câte un'a miie galbini pentru gramatica si dictionariu, inca totu nu voi nici unu literatu romanu se ia singuru asupra'si o sarcina cá aceea, la care intre cele mai favorabili impregiurari si pe lângá o sanetate de feru abia ajunge o viatia de omu. Saraci literati ardeleni, ce puçinu v'ati pretinitu labórea si fatigele vóstre spirituali si cum nu sciati distinge intre austeritatea vietiei calugaresci din dilele episcopului Aronu si intre modulu vietuiri, fia si celu mai modestu, din dilele nóstre. Premiu de un'a suta de galbini, óre inse in vreo douedieci de ani càtu ar avea se lucre cineva la unu dictionariu etimologicu, ce se manànce si ce se pórté? Dara va fi avendu elu de airea, dupa positiunea sa sociala? In acestu casu elu va despretiú bagatel'a de 100 galbini. Ce bine, cà dupa doi ani, adeca

in 1867 se înființase societatea academica romana in București, care apoi ne dete ocasiune bogata de a cunoște ce însemnădia a lucră la dictionarie si gramatice.

Adunarea generala convocata pe 28-29 Augustu 1866 la Alb'a-Iuli'a a decursu sub conducerea presiedentelui mitropolitu Andreiu bar. de Siagun'a, carele abia acum, dupa trei ani trecuti prin atâtea lupte si valuri ajunsese in stare de a mai resufla ceva si a'si rupe din timpul pretiosu doué trei zile pentru lucrarile Asociatiunei. Cuventulu seu de deschidere avù de subiectu labórea, munc'a: si provocandu-se la teori'a renumitului profesoru Laboulaye dela universitatea din Parisu, dete membriloru se pricepa, că fàra labóre intinsa si fàra capitaluri mari nici macaru literatur'a nu póte se aiba nici unu poporu. La lucrarile acestei adunari a participatu si mitropolitulu Alexandru Siulutiu, éra dintre ceilalti membrii au fostu de fatia numai 44, la cari s'au mai adaosu alti optu noi, numeru micu si simptomaticu acesta. Inse si afara de puçin'a cercetare a numitei adunari insusi decursulu ei asia cum ni se presenta in procesele verbali, ne dà se pricepemu, in ce gradu erau agitate spiritele ómeniloru nostri in acelu anu fòrte fatalu pentru monarchia si popórale ei, prin urmare si pentru poporulu romanescu. Numerulu membriloru scadiuse in modu insuflatoriu de grija; fondulu crescuse abia la 24308 fl. 85½ cr., éra sum'a disponibilu destinata pentru coperirea nenumarateloru lipse si cerintie redusa si mai tare decâtu a fostu ea in doi ani precedenti, adeca numai la 1920. Ce erai se coperi cu aceea? 1480 fl. se votara pentru burse, restulu pentru alte trebuintie. Cu tóta acésta lipsa de venitu se audira si aici proiecte diverse, ba cà spesele administratiunei sunt prea mari, ba cà nici macar actele adunariloru generali se nu se mai tiparésca, fiindcà éca asia, tipariulu costa bani si apoi cà nu le citește nimeni, cá si cum acelea ar fi destinate cá se le citésca numai membri din acelu anu, éra in viitoriu nimeni. In statute este prevediuta chiar

publicarea unei foi periodice literare cá organu alu Associatiunei; dara nu, unii ómeni aflagera, cá si numai tiparirea acteloru ar fi o prada de bani. Associatiune pentru literatura si cultura, inse fâra nici-unu organu literariu! Din contra altii cereau cá sè se faca doue stipendii pentru doi ascultatori la vre-o preparandia si pentru unu profesoru de agronomia si inca tocma in Blasiu cu salariu de doue sutisióre; salariu de batjocura tocm'a pre cându compatriotii sasi erau preparati cá se deschida in trei locuri trei scóle agronomice cu fonduri de mai multe mii. Nici o mirare, cá atátu presiedentele si vice-presiedentele cátu si infrântulu de betrânetie si morbu mitropolitulu Alexandru incepusera se'si piérda patienti'a.

Se presentasera si la acésta adunare patru dissertatiuni, din care doue, a lui Cipariu despre ortografia si principiulu etimologicu, éra a lui Hodosiu despre istori'a literaturei italiene au fostu ascultate in prim'a siedintia, a dou'a di inse membrii 'si perdusera voi'a de a mai asculta altu ceva, decâtu critice nacajicióse asupra unoru spese neprevedute, si asia a remasu cá celelalte doue studii, alu lui Ioanu V. Russu despre datinele sociali ale vechiloru Romani si alu lui A. Densusianu asupr'a poesiei populare romane se fía alaturate la acte spre a se publicá precum s'a si intemlatu.

Nici inainte nici mai târdiu despartirea membriloru dela vre-o adunare nu a fostu asia trista si insoçita de grija torturatóre pentru viitoriu, precum a fostu acésta dela Alb'a-Iuli'a din anulu 1866, si Ddieulu parintiloru nostri se ne apere cu bratiu inaltu de un'a alta epoca, care sè se mai póta asemenea cu cea de atunci. Acea dispositiune sinistra a spiriteloru erá simtita chiaru dela inceputulu adunarei; ea transpirase si din cuventulu presiedentelui. Situatiunea politica din acelea timpuri pe unii membri 'i trantisera in asternutu.

*

Adunarea generala a VII-ea convocata pe 26/14 Augustu 1867* la Clusiu a fostu cercetata fără asemenare mai bine si cu mai mare zelu decât alte trei din cele șiese anterióre. Va fi purcesu acestu zelu numai din impregiurarea, că ea s'a ținutu in capital'a Transilvaniei, alu cărei gubernu tocma in acelu anu fusese delaturatu si tiér'a data in administratiunea unui comisariu regescu extraordinariu, sau că spiritele ómeniloru dupa trecerea unei crise mari devenisera mai otierite? Inse nu aici este loculu a da respunsu la intrebari de natur'a acestora.

Ceea-ce adusesse pe adunare la inceputu in óresicare perplexitate érá lips'a de presiedente si de vicepresiedente. Mitropolitu presiedente fusese silitu cá si mai inainte in doi ani unulu dupa altulu a'si cauta la Mehadia de sanetatea sdruncinata, érá acum pre lângá morbulu seu care'lu supará de cătiva ani i se mai adaosera si apasatórele griji inpreunate cu reorganizarea pre din întregulu a provinciei sale metropolitane. Acea stare a sa silí pe inaltulu prelatu cá se anuntie prin graiulu consiliariului Iacobu Bolog'a, că nu va putea conduce in persóna lucrarile adunarei generale. De alta parte v.-presiedentele Timoteiu Cipariu tocma pe 15/27 Augustu fusese inviatu inpreuna cu secretariulu George Baritiu si cu directorulu Gabr. Munteanu, toti trei cá membri ai nou infiintiatei societati academice in Bucuresci, cá se ia parte activa la solemnitatea inaugurarei si la tóte lucrarile aceleia in cursu de siese septemàni.

* Transilvania, Sibiu, 1888, an XXI, nr. 21-22, p. 173-177
Textul respectă ortografia vremii

In aceea stare adunarea 'si alese unu presedente ad hoc in person'a consiliariului Iacobu Bologa. Se implinise si asia alu doilea periodu de trei ani, prin urmare totu erá sè se faca alegeri noue in comitetu, la presidiu si de celalaltu personalu.

Siedinti'a I s'a trecut cu executarea primeloru puncte ale programei, adeca alegerea de comissiuni si cu lectur'a unei dissertatiuni despre literatur'a romana si lips'a unei istorii critice a literaturii, de Popfiu. Mai erau insinuate alte doue dissertatiuni, a lui Ladis. Vaida si dr. Tincu, cum si una venita prea târdiu a lui Dragescu. Timpulu inse inaintase tare mai alesu in urmare a unei discussiuni fôrte lungi provocate prin ofertulu de 1000 fl. facutu de Iacobu Murasianu dela Brasiovu din o collecta anterióra.

La siedinti'a acèsta au asistatu si Excel. Sa comitele Emanuil Pechy comisariu plenipotentu alu Maiestatii Sale in Transilvani'a, cu care ocasiune nu a lipsitu a se esprime in termini prea favorabili cu privire la ținut'a sériósa si barbatésca a membriloru adunarei.

Dintre prelati a participatu la lucrarile adunarei episcopulu diecesanu dela Gherl'a, astadi mitropolitu de Alb'a-Iuli'a si Fagarasiu Escel. Sa Ioanu Vancea, éra mitropolitulu Alecsandru Sterc'a Siulutiu in aceleasi dile se aflá pe patulu dureriloru († in 7 Sept. 1867).

A dou'a siedintia càdiendu pe diu'a de s: Maria s'a deschisu mai târdiu dupa esirea din biserici, se mai perdù si dupa aceea timpulu cu afaceri de a dou'a si s trei'a màna luate in desbatere, precum telegrame, suplice, ordinea dissertatiuniloru, pàna càndu venira abia la ordine referatele comissiuniloru exmisse din dio'a precedentu; dara si acuma unii dedati cu regularitatea austriaca aflara cu cale a dificulta si 45 cr. neincassati pentru o càrticica, provocàndu pe cassariu cá se nu uite de ei. Si dómne, ce pretiosu le erá timpulu la cei mai multi membri.

Mai remasesera 82 membri pre cându se apucara de alegeri. In acea di fù alesu de presiedente Vas. Lad. Pop cu 73 voturi, éra protopopulu Ioan Hanea vice-presiedente cu 72 de voturi. Alegerile celelalte remanu pe alta di.

In siedinti'a de a trei'a di se ia la cunoscentia, cà averea Asociatiunei crescuse in anulu din urma cu 3726 fl. 94½ cr. nu atàtu din taxe, càtu mai vîrtosu din interesse, din agio, colecte, oferte, acte de ale Asociatiunei vendute si din câte manufacturi daruite la expositiunea dela Brasiovu se mai vëndusera pàna in 1866. Pàna in 28 Augustu 1867 fondulu dupa subtragerea tuturor speselor a fostu 30,073 fl. 46 cr. v. a. Budgetulu s'a preliminatu cu conditiune, la 2420 fl. daca nici in anulu viitoriu nu va aparea fói'a, la 2820 in casulu contrariu. Asia dara ori-cum, unu pasu bunu inainte. Din acea suma se votara pe lànga spesele manipulatiunei, 2390 fl. totu in burse, ajutórie si premii: la 2 agronomi 660 fl.; 4 juristi 480 fl.; doi pedagogi la Prag'a 700fl.; 1 la politechnica 300 fl.; 2 la scól'a reala 100 fl.; 150 la sodali; invetiacei si pentru altoi de pomi. Adeca se votara burse si ajutórie pentru mai multe specialitati, nu cu scopu cá se fia indestulati toti numerosii concurenti, càtu mai vîrtosu spre a încuragia si indemna pe tinerime, cá se nu alerge totu numai la câte un'a specialitate, buna óra la carier'a juridica, unde 'si facu prea mare concurentia, încàtu nu mai incapu unii de altii, ci sè se mai impartia si la altele, precum face si tinerimea celorlalte popóra. Aici este loculu a observa , cà trecusera vre-o trei ani, decàndu se publicasera ajutórie de câte 50 fl. si pentru profesionisti, fàra cá sè se fia aratatu concurenti. Purcedea óre acésta din despretiu sau din nesciintia? Noi credemu cà din amendóue. Càta schimbare dupa 27 de ani! Astadi la 12-25-50 fl. concurgu si câte 100 de tineri meseriasi.

Cea mai multa durere de capu a causatu la budgetulu acestui anu cestiunea infiintiarei unei foi periodice cá organu propriu alu Asociatiunei, prevediutu limpede in §. 33 din statute. Cautàndu bine la starea de atunci a

lucrurilor, adevărat' a greutate se învârtea pre lângă întrebarea: Sè se desfăcea venitulul întregu totu numai în burse și ajutoárie, sau sè se votedie ceva și pentru publicatiuni literare și științifice. Concurenții la stipendii se numărau cu sutele, mai totu lipsiti că puși de pasere; despre literatură, ómenii 'și făcéu iluziunea nascută din lipsa totală de experiență, că și cum publicatiunile literare încă s'ar putea susține numai prin abonați. O stare fericită precum ar' fi această se póte vedea numai la popórale cele mai mari și înaintate în cultură, care au academii și universități, prin urmărire și ómeni erudiți cu diecile de mii, ómeni a căroru tóta viați'a este devotată științieloru, în fine și ómeni cu totul independenți în privinți'a materială, mii de profesori bine platiți, proprietari mari trecuți prin scóle superioáre, avocați, ingineri, medici, ostasi, preoti nu numai erudiți, ci și avuți.

În fine după șese ani trecuți de la înființarea Asociațiunii s'a decisu totuși, că sè se publice un'a fóia periodică fórtă modestă, că organu alu seu: înse și atâtă în dulcea speranță, că aceea 'și va coperi ea înseși tóte speșele. S'a mai disu apoi, că aceea fóia are să coperindă materiile câtu se póte mai poporale, mai de tóte dilele, că se o înțelégă și propriulu poporu, adică satenii. Las' înse că "propriulu poporu" nu știá citi, nu știe nici astăzi, sau dacă știe ceva, nu pricepe, precum nu pricepe nici celu sasescu, nici celu ungurescu, serbescu, slovacescu, dară apoi pare că erá unu farmecu, cumcă mai totu scriitori noștri câtă au venitu cu disertațiuni pe la adunările generali, și-au alesu de regulă, totu subiecte de cele mai serioșe destinate totu pentru literati și scrise cu scopu învederatu, că mai întâiu sè se înțelégă literatii ei între ei și numai după aceea se descindă la clasele acelea din poporu, despre care dice Apostolulu: Lapte v'am datu voue, nu mâncare.

Ci că în acești 20 de ani au cercatu mulți cu așa numite foi poporale, adesea redactate prea bine, atâtă dincoace câtu și dincolo de munți, au cercatu,

inse cei mai pușini au reusitu la ceva. Se ceru dieci de ani pàna ce prinde radecina gustulu de cetitu la unu poporu. Se intrebamu pe compatriotii nostri unguri, câte foi periodice de tóte speciile resaru si la ei cá buretii, apunu inse cá meteorii de séra.

In aceesi di fura proclamatii ceilalti membri ai biuroului, 12 membri actuali si 6 suplenti ai comitetului pe trei ani urmatori.

Adunarea gen. dela Clusiu este si remàne memorabila nu numai pentrucà a fostu multu mai numerósa, decàtu se asteptase, ci si pentrucà ea acolo, tocma in acelu municipiu a representatu cu tóta demnitatea pe poporulu nostru, éra la concertulu datu de càtra tinerimea nóstra in teatru au asistatu unu publicu atàtu de numerousu, in càtu tóte incaperile i se vediura ocupate. Insusi com. Em. Pechy a binevoitu a asista la acea petrecere, dupace luase biletu cu una suta florini v. a. Neuitatulu nostru frate si amicu Iacobu Bolog'ar' fi avutu mare dreptate se cànte atunci in Clusiu cunoscutulu seu refrenu bisericescu: "Éra acum ce e bunu sau ce e frumosu, decàtu numai a locuí frati inpreuna"!

Pentru adunarea generala din 1868 fù destinatu orasiulu Gherl'a (Armenopolis-Szamosujvár), odinióra fortarétià ce avuse rola destulu de importanta in istori'a Transilvaniei.

Adunarea generala a VIII ținuta la Gherla in 25-26 Augustu 1868 a fostu érași prea bine cercetata, ceea-ce se cunoscù si din impregiurarea, cà in decursulu aceleia s'au mai inscrisu multi membri noi, atàtu fundatori càtu si pe viatia si cu câte 5 fl. si dela toti s'a incassatu suma frumósa de 1280 fl. 50 cr., éra dela membri vechi totu atunci 221 fl. Avereà Asociatiunei in anulu precedente dupa subtragerea tuturor speseloru a fostu pàna la acésta adunare: 29,977 fl. 59½ cr., la care apoi se adaosera sumele sus aratate.

Pre lângă spesele stabili, cunoscute din anii precedenti, s'au votat și astadata din venitul prevădit sum'a de 2290 fl. ca burse pentru studenți la drepturi, politehnica, filosofia, agronomia, gimnaziu, școlile reale, școlile și invetiacei de profesii, adică totu ca în anii mai de aproape trecuți, la mai multe științe, totu cu scopu de a indemnă pe părinți să facă ca germanii și boemii (cehii), unde părinți, cari au de exemplu câte patru feciori, pe unulu 'lu prepara pentru oște, pe altulu pentru cleru, pe alu treilea la altuceva, era la economi'a ori la profesiunea tataseu rămâne numai unulu.

În câtu pentru fôia Asociatiunii "Transilvani'a" în acelu anu spesele tiparirii și porto-posteloru se coperira din abonamente cu 699 fl. 10 cr. și mai rămasu unu prisosu, pentruca din abonamente intrasera 858 fl. Cu tôte acestea iluziunea fû mare pentru toti acei barbati zelosi, cari de o parte erau până atunci de parere, ca la o fôia destinata a cultiva limb'a cu literatur'a și științele în trens'a se voru înbuldi literatii care de care pe întrecute spre a colabora, era de alt'a, ca abonatii se voru înmulți celu puțin până la un'a miie, ca se remaie și unu câștig bunu pentru fondu, pre cându tocma din contra, se audiau și alte pareri, ca după membri numera pe fiecare anu câte 5 fl. la fondulu Asociatiunii, s'ar conveni ca pentru acea cotisațiune se aiba și densii o desdaunare în lectur'a fôiei. Alții ar' fi voitu și astadata, ca fôia se nu coprinde lucruri științifice, neîntieșe de poporu, ba nici processele verbali se nu se publice în trens'a, până cându reflectă însuși președintele, ca fôia ca organu alu Asociatiunii este obligata să se publice.

Ce erai să faci în acei ani de alte probe grele, pre cându tóta lumea era absorbita de politic'a dilei, care nu sufere nicairi lângă sineși activitate păciuită și calma, ci tôte spiritele se pară iritate și involburate; ca și cum s'aru afla cu totii în preșilele unoru catastrofe teribile, cându la fôrte puținii ômeni este datu ca se judece lucrurile cu sânge rece.

Cuventulu meduvosu cu care presiedentele Vas. L. Pop a deschisu adunarea si respunsulu caldurosu datu de càtra canoniculu Ioanu Anderco au culminatu in felicitarea Associatiunei, cà ea este ambulanta. S'au aflatu adeca atàtu inainte càtu si dupa aceea unii ómeni, cari crediusera cà e pecatu se amble membri in fia-care anu dintr'unu coltiu de tiéra in altulu perdiendu timpu si facèndu spese considerabili de caletoria, in locu de a trimite acei bani la comitetu spre a se inmultí fondulu, cá se ajunga pentru burse la tinerime, éra densii se'si vadia in timpulu verei de afacerile loru economice. Buna idea si acèsta, inse de o suta de ori erá si mai este de preferitu dorinti'a si vointi'a de a conveni ómenii chiaru din cele mai departate districte ale tierei, a face cunoscentia, a se incaldí spiritele unulu de altulu, a conversa si a se deprinde in limb'a loru nationala, a face studii ethnografice si chiaru economice, a da tinerimei ocaziune de a se deprinde in art'a musicei vocale si instrumentale, a'si netedi manierele, a se apropia de betràni cá se nu se curme traditiunile dintre o generatiune si alt'a, in fine, ce se mai ascundemu mîti'a in sacu, a micșiora si fiorile dintre confesiune si alt'a.

Tóte aceste folóse cumpanescu mai multu decàtu fonduri de sute de mii in ochii tuturoru càti vedu mai departe in viitoriu. Unde mai punemu si dissertatiunile sciientifice si artistice, cu care se desteptase in càtiva ani o nobila rivalitate intre mai multi literati de ai nostri, pàna càndu tocma in an. 1879 se aflara unii nefericiti misantropi, cari strigara in adunarea dela Seghisiór'a, cà productiuni de acelea ar' fi numai o desiértatiune. La noi art'a oratoria si asia este fòrte puçinu cultivata atàtu in biserica, càtu si in lumea profana; se o mai scótemu si din incint'a sciintieloru, din societatile literarie si sciientifice, se nu dàmu locu de exercitiu nici ertei poetice?

In Gherl'a s'au presentatu trei lucrari Geniulu natiunei de Iosifu Vulcanu, Memori'a lui Andreiu Murasianu de Iustinu Popfíu si ocupatiunile

primitive ale ómeniloru si primele inventiuni cu aplicare la poporul romanu. Tóte trei au fostu citite in adunare.

Siedintiele adunarei au fostu fórtelungite prin inbulzirea la ordinea dilei a mai multoru cestiuini, pentru a càroru regulare abia aru fi ajunsu o septemana intréga, mai alesu cà unele propuneri au fostu de acasa formulate confusu de càtra auctorii lor, încàtu adunarea nu sciá ce se aléga din ele; a fostu deci silita a le relega pe altu anu sau a le da spre desnodare in grij'a comitetului. A fostu inse bine cà s'au relevatu si acelea, cá se dea membriloru si chiaru publicului întregu materia de cugetatu. Éra unele din acelea cestiuini si afaceri au fostu ventilate pe lungu pe largu.

Cererea bancei de asigurare "Transilvani'a" din Sibiu cá se fia recomandata poporului.

Punctele cunoscute din dissertatiunea secretariului Ladislau Vaid'a, care s'a transpusu unei comisiuni; s'a observatu inse atunci indata, cà la realisarea acelora, ori càtu ar fi ea de dorita, se cere unu capitalu multu mai mare decàtu este alu Associatiunei transilvane.

Vorba fórtelunga se facù si asupra censurarei articoliloru càti se trimitu din afara, daca cumva se trimitu? spre a se publica in fói'a Associatiunei.

Modulu elocarei fonduriloru Associatiunei si alu celui inceputu de mai inainte in memori'a lui Andreiu Murasianu.

Deslegarea intrebari, daca comitetulu póte da membriloru noi diplome de membru fàra incuviintiarea adunarei generale ori nu (se decide in modu positivu cu da).

Comitetulu se póta tiparí càrti scolastice. (Ordinariatele n'au lasatu).

Érasi desbatere lungu asupr'a ofertului venitu dela Iacobu Murasianu.

Propunerea lui Iacobu Bolog'a despre infiintarea reuniunilor din ținuturi, care apoi dupa doi ani fù realizata in forma de regulamentu, precum îlu avemu din fericire pàna in diu'a de astadi.

Discussiunea fôrte interesanta asupra propunerii generosului vicariu Michael Pavelu astadi episcopu, de a se incorpora la statutele Asociatiunii transilvane si comitatele Marmati'a, Satmaru si Ugocea.

Loculu adunarei generale pe anulu 1869 se decide prin majoritate de voturi Siomcuta mare, dupa o lupta frumósa cu fratii Nasaudeni.

Adunarea generala a IX-a dela Siomcuta-mare ținuta in 10 si 11 Aug. 1869 a surprinsu in modulu celu mai placutu prin o cercetare atàtu de frecuenta, precum nu o asteptase nici unulu dintre membrii locuitori mai incóce in interiorulu Transilvaniei. Pre toti ne puse la mirare atàtu multimea familiiloru romane fruntasie, càtu si zelulu poporului tieranu si bucuri'a de a vedea o adunare cá aceea romanésca, in care limb'a nóstra nationala se vorbia precum prea raru se mai audise in acelea ținuturi. Dara de unde atàta lume romanésca spre a inpopora pe unu orasielu cum este Siomcut'a? Din vre-o siepte comitate, din distantie mari transversate in lipsa totala de cali ferate – in câte 2-3 dile cu trasuri private. Sal'a mare noua in localulu municipale pusu la dispositiune in modu charmant de càtra comitele supremu Uifalusi plina in órele de siedintie, inghesuita in serile de concertu si de balu.

Discursulu de deschidere alu presidentelui Vas. Lad. Popu a fostu unulu din acelea, care inspira si intarescu in credinti'a viitoriului. "Anulu adeca 1848 a ruptu catusiele de pre corpurile nóstre, dara spiritele remanendu totu incatusiate, numai dupa catastrof'a dela Solferino au luat si spiritele nóstre unu sboru mai liberu etc." Crediuse adeca si fericitul br. Popu, cà nici poporulu nostru nu a fostu emancipatu prin vreunu omu sau prin unii ómeni, ci numai prin omnipotenti'a evenimenteloru mari, universali, care sfarma

ferecături și frângu juguri, era meritul oamenilor numiți că liberatori stă într-o a ști se profita cât mai inteligent de ocazii cu care i înbie evenimentele.

În ședința I după ascultarea rapoartelor biroului și alegerea comisiunilor respective, cum amu dice stereotipe, că în toate celelalte adunări au urmat la ordinele cinci disertații, din care în aceeași zi se citira trei, a lui G. Barițiu despre educația femeii la romani; Ios. Vulcanu despre poezia populară și Iustinu Popfiu despre limba și conservarea naționalității române. Până la 1 ora d. a. s'au putut citi toate trei, pentru că nu se pierduse timpul cu formalități, era două rămasera pe ziua următoare. Nicăiri în această țară n'au fostu disertațiile mai la loc decât în aceeași regiune, nu atât pentru ideile cuprinse în acelea, cât mai virtuos pentru că au fostu pronunțate românești.

A doua zi au fostu ascultate și celelalte două disertații cu atenția prea bine meritată, a protopopului I. V. Rusu despre necesitatea de a ne studia istoria patriei din punctu de vedere național, apoi a lui Alecsandru Buda; Despre educația populară.

Au urmatu rapoartele comisiunilor. Parte mare din lucrările aceluia era revizuirea lucrărilor comitetului de prestanță. Lucrările și respective concluziile de importanță mai mare au fostu:

Regulamentul proiectat de către consiliul Bolog'ă pentru departamente, trecut în cursul anului prin trei ședințe, era acum după ascultarea unei referențe lungi adoptat "en bloc".

Petitia societății academice a studenților romani din Viena relativă la înființarea unei catedre de limbă română în universitatea de la Viena. Mare idee 'și făcea tinerimea de atunci despre un fond colosal al Asociației transilvane, cându cerea că și aceasta se concursa cu o sumă

órecare la salariulu unui profesor in Vien'a si pre cându dieci de tineri cereau din tóte partile burse de câte 4-500 de florini. Dara sè se citésca desbaterea intréga asia precum se vede ea trecuta in procesulu verbale.

Preste unu proiectu de regulamentu relativu la folosirea academiei se trecù mai usioru.

Au urmatu inse alte doue proiecte multu mai serióse: infiintiarea unei tipografii din averea Asociatiunei in pretiu de 9815 fl. v. a., afara de spesele periodice si cele neprevédute, apoi tiparirea de càrti scolastice.

Primulu proiectu pentru tipografia fù respinsu de càtra adunarea gener., careia nu'i convenia a risca averea in intreprinderi de acea natura. Alu doilea cadiuse din capulu locului in urmare restistentiei ordinariateloru, care nu putea suferí alte carti in scólele confessionali, decàtu numai de acelea care trecu prin censura bisericésca, care pentru o intreprindere privata este totu asia nesigura cá si cum e censur'a ministrului instructiunei publice, *ut figura docet*.

Relatiunea vicariului Michailu Pavelu, astadi episcopu, facuta asupra frumosului planu de a se infiintia in Seini (Szinérváralja) unu gimnasiu romanescu de optu clase a fostu ascultata cu adeverata doiosia, sau mai exactu, cu durere sufletésca, pentruca acelu planu urditu cu noue ani inainte (10 Sept. 1861) din caus'a deseloru resturnaturi politice, precum si din altele, nu s'a pututu realiza in nici o parte a sa, in favórea si spre mantuinti'a càtorva sute de mii din comitatele Marmati'a, Ugocea, Satmar, Silvani'a. Ce putea se faca Asociatiunea transilvana intr'o cestiune de atàta gravitate, decàtu se suspine cu psalmistulu: "Auçime Dómne in dio'a nacazului"!

Venitulu pentru fondulu Asociatiunei dela aceea adunare a fostu respectabil'a suma de 1244 fl. si pre lànga aceea 160 fl. 80 cr. la fondulu de monumentu in memori'a lui Andreiu Murasianu.

Sum'a disponibilă sau de bugetu crescuse pe același an la 3279 fl. 28 cr., din cari 1730 fl. se împartu în burse, ajutoare și premii. Cu această ocazie se făcu vorba multă despre cheltuielile biroului și despre remuneratiunile unor funcționari ai Asociației, ceea ce acum că și ori cându era nespuse de genant, pe cându érași de alta parte era știut, că de pomana nu voiă se primésca nimeni funcțiuni în sineși mici, supuse înse la critic'a tuturor.

Se punu la ordinea zilei proiectele d-lui Ladislau Vaid'a din anul trecut în vre-o șapte puncte, care dau locu, la discuție destul de lungă.

Propunerea d-lui Iosif Vulcanu, că și femeile se póta fi membre ale Asociației nu a întâmpinat nici o dificultate, până cându propunătorul o mai puse și pe altu teren, de pre care înse fù abatutu de către președinte.

Locul adunării pe anul 1870 se defipse Nasaudulu.

*

Acea adunare generală ținută la Nasaudu în 8, 9 și 10 Augustu* poate fi considerată că epocală, nu atât din cauza că ea era a diecea în ordinea celorlalte avute de la inaugurarea Asociației, ci mai ales pentru strălucirile sale rezultate atât materiale cât și spirituale. Locuitorii tuturor comitatelor din care veniseră oști și familii de frunte la Șimcut'a mare, au fost reprezentanți și la Nasaudu. Totuși și ținuturile limitrofe din Transilvania.

Cuventul de deschidere pronunțat de către președintele L. B. Popu 'ia datu cum amu dice timbru acelei adunări așa precum ceruseră impregiurările transformate cu totul. Chiaru la începutul cuventării sale președintele observa, că înainte cu diece ani pe cându s'a înființat Asociația, nu mulți romani se voru fi aflatu cari se 'și aduca aminte, că nu voru trece 10 ani și romanilor nu le va rămânea alta cale pentru înaintarea fericirii naționale., decâtu singur'a această Asociație. (Adeca temerea nutrită încă din anul 1864 de mitropolitul Andreiu , care nu avuse nici o încredere în stabilitatea de atunci a lucrurilor). Cu toate acestea continua președintele Popu, "această impregiurare nu trebuie să ne descurădie, ci din contra chiaru această se ne servă de indemn și se ne înbarbădie mai multu la lucrare întrunită pentru atingerea scopurilor Asociației etc". Mai departe după-aceia definiție justă culturii poporului, pe care mulți o înțelegu reu și ar voi să o aplice pe dosu, despre literatură dice, că această "este monumentul cel mai mare, cel mai tare al existenței unei națiuni, care prin nici-unu evenimentu, prin nici-o furtună nu poate să se derîme, să se

* Transilvania, Sibiu, 1888, an XXI, nr. 23-24, p. 189-193
Textul respectă ortografia vremii

ruinedie. Monumentele de metalu, de pétra, fia càtu de tari, le strica, le derîma timpulu, - literatur'a nu!"

La discursulu acela d-lu Alexandru Bohetielu capitanulu supremu (prefectulu) districtulu Naseudu pe lângà ce salutà cu bucuria pe membrii Asociatiunei, dete si unu respunsu practic si generosu, càrui asemenea nu se veduse nici pàna la acea adunare, nici de atunci încóce la vreun'a din câte s'au mai ținutu; d-sa adeca transpuse in mânia cassariului Asociatiunei sum'a de 5200 florini val. austr. in obligatiuni de statu, éra 270 fl. in bani numerati, adeca in sum'a totala 5470 fl. v. a. Pàna la siedinti'a de a dóu'a di au mai intratu dela membrii inscrisi din nou, dela càtiv'a vechi, cum si prin colecta dela poporulu tieranu (36 fl. 50 cr.) o suma érase considerabila de 1404 fl. 50 cr. v. a. Adunându cele doue sume principali fondulu Asociatiunei transilvane s'a inmultitu in adunarea generala dela Naseudu cu 6874 fl. 50 cr. cá taxe sau mai bine donatiuni dela 44 comune si dela càtiva particulari din acelu districtu, cari indemnati de zelulu nobile de a lucra si din partea densiloru la inaintarea scopuriloru Asociatiunei, au concursu ca membri fundatori cu câte 200 fl.v. a. Lectorulu 'si pote imagina surprinderea si repețítele aplause entusiatiche ale adunarei la audirea acelu respunsu inspiratoriu de barbatia si perseverantia cerute cu càtev'a minute mai inainte prin presiedente dela membri Asociatiunei si dela toti romanii.

Inainte de a trece la ordinea dilei presiedentele pronuntia unu necrologu petrundietoriu la inimi in memori'a lui Emanuilu Goșdu, fostu avocat si proprietariu, care lasase prin testamentu romaniloru de confesiunea sa, unu fondu bine ascuratu de preste trei sute de mii fl., care pre cându scriemu acestea, au crescutu aprópe la unu milionu. Multu fusese Gosdu defaimatu si batjocoritu de càtra ómeni cari nu sciau nici se distinga intre omulu privatu si omulu publicu nici se respecte opiniunile politice ale altora.

Presedintele Popu dete repausatului cu acea ocasiunea satisfactiune in termini, pe cari adversarii passionati pe opiniunile loru unilaterali putéu se țina minte.

Totu atunci presedintele revocà in memori'a adunarei si mórtea fostului directoru profesoru Gabriilu Munténu dela Brasiovu, bogatu de merite neperitóre in sfer'a instructiunei publice si a sciintieloru.

Dupa compunerea comisiuniloru cá in toti anii, presedintele anuntia adunarei dimisiunea comitetului intregu, fiind-ca terminulu de trei ani expirase, invita totodata pe membrii, cá la siedinti'a de a dou'a di se vie fiecare membru cu bilele pe care se fia scrise numele persóneloru pe care voiescu se le aléga. Dupa acestea se punu la ordinea dilei cinci dissertatiuni insinuate la timpu, care au fostu: I. C. Dragescu, Femei'a studiata din punctu de vedere morale; Iosifu Vulcanu, Cantecele haiducesci; Iustinu Popfiu, Necesitatea culturei nationale; capitanulu pens. Franciscu Mihailasiu, Paralele limbistice intre dialectele romane apusene; Grig. Pletosu studente, despre adeverat'a cultura. S'au pututu cetí cele de antai doue pàna la 1 óra d. a.

A dou'a di se punu in discussiune lucrarile comisiuniloru si unele proiecte ale comitetului, intre care la locul anteiu vine propunerea consiliariului Iacobu Bolog'a discutata si adoptata in siedinti'a din 5 Aprilie 1870 pentru infiintiarea unei academii romane de drepturi chiaru prin Associatiune, spre care scopu sè se deschida subscriptiuni. Idea fù primita de càtra adunare cu insufletire, pentrucà ómenii inca totu mai credea in parole date si in paragrafi de lege dela 1868. Au trebuitu se tréca vreo diece ani la mijlocu, pentru cá se dispara in acestu respectu ori-ce illusiune. Pre lãnga acestea in locu de 600,000 fl., sum'a prevediuta pentru academi'a de drepturi, cursu de patru ani, s'au pututu aduna spre đisulu scopu in vre-o 15 ani abia 20 de mii. Dara in fine: *Ct voluisse sat est*. Daca in cursulu aniloru academiile de

drepturi au cădiutu în mare disgratia, poporul nostru mai are nenumerate alte lipse relative la cultur'a si fericirea lui, la a căroru coperire modesta aru încapea fôrte bine nu capitalu de 600, 000 fl. ci venitu curatu de doue si de trei sute de mii pe fia-care anu.

Punctele din cuventarea d-lui Lad. Vaid'a s'au luat si la Naseudu in desbatere, dara din tôte frumósele peroratiuni a esitu si aici adeverulu simplu: Nu sunt bani.

Mai ceruse si tinerimea academica bani dela Associatiune, cá se póta merge la mormentulu lui Stefanu celu mare. In casu de acordare ce erá se remáie pentru burse?

I. Axente Severu venise cu doue propuneri, un'a cá Associatiunea se cumpere cu banii sei o mosiia, la care vorbira multi, pâna ce se votá per majora, din care inse nu s'au alesu nimicu. Alta propunere a lui Axente a fostu cá sè se anuntie unu premiu pentru o carte de higiena. Idea prea buna, avù inse si Popfiu dreptu se observe, cá la noi carti de acelea nu se cumpara si nu se citescu.

Dupa amiédi se publica re alegerea de presidente a lui L. V. Popu si alegerea lui Iacobu Bolog'a de v.-presiedente. Au participatu la alegeri 107 membrii. Restulu lucrariloru remase pe a trei'a di.

In siedinti'a de a trei'a di din 10 Augustu se ia un'a decisiune provocata firesce prin generós'a donatiune a acelu 44 comune, cá corporatiunile care voru numera la fondu sum'a de membri fundatori, se aiba dreptu cá atari de a participa la adunarile generali cu votu decisivu prin câte unu representante alu fia-careia.

Dupa acestea s'au numeratu voturile date pentru functionari, 12 membrii actuali si 6 suplenti si s'au alesu mai toti din Sibiiu, pre temeiu

experienței facute în perioadele anterioare, că dacă s'au ales și din afară, din lipsa de $\frac{1}{2}$ plus 1 ai membrilor nu se putea ține ședință; căci adesea cei mai mulți membri ai comitetului 'și au fie-care funcțiunile și ocupațiunile după care trăiesc, și care sunt împreunate cu grija și răspundere, sunt și cei mai mulți membri părinți de familie.

Suma disponibilă din venitul anului trecut rămasă pe anul 1870/1 a fost 3473 fl., din care trebuia să se acopere toate pozițiile votate de către adunarea de la Năsăud.

Fondul întreg în predelele adunării fusese 43,786 fl. 25 cr. căci crescuse în cursul anului cu 3526 fl. 29 cr.

La fișa încă intraseră din abonamente 605 fl. 10 cr. și se erogaseră 592 fl. 10 cr. până în August. Înseamnă după cum apărea fișa în acei ani câte 36 până în 40 de cople, hartia, tipărire, expediție și poșta costă pe anul întreg peste 800 fl. Câte atâtea se cheltuiesc în interesul literaturii și al științelor pe an, plus honorariul redactorului de 400 fl. adesea cu totul 1250-1300 fl. Înseamnă cu sumășoare cum ar' fi acesta se nu mai spunem la nimeni că Asociațiunea transilvană cultiva limbă și înaintea literaturii naționale, că se nu fim de vorbă celorlalte popoare ale monarhiei.

Cu ocaziunea acestei adunări junimea română a dat o dată o seară o producție cu preț de intrare, de unde s'au încasat 99 fl., care suma se împărțea în două pentru Academia și pentru societatea de teatru român.

Pentru adunarea din anul 1871 fu destinat Făgărașul.

Cu spirit înălțat, cu inimile pline de recunoștință cea mai caldă și de suvenir dulce s'au dizolvat acea adunare și s'au despărțit membrii pe la locuințele lor. Hei sermanii de noi, nici-unul nu putea măcar să presimta tentativa fatală și înrăstătoare ce ni se pregătea din un'ă parte opusă a țării pentru anul următor.

Adunarea generala ținută la Fagarasiu in 7 si 8 Augustu 1871 a cadiutu intr'o epoca, pre cându spiritele in acésta tíera si in tóta monarchi'a erau din nou fôrte agitate nu numai din caus'a epocalelor resturnaturi din Franci'a, ci si pentrucà in laintrulu monarchiei sistem'a dualistica fusese chiaru atunci atacata din partea popóraloru slave cu violentia neasteptata. Alte doue intemplari venite cá din chiaru-seninu preste romani adusesera pre cei mai multi intr'o iritatiune ce se dice nervósa. Despre o parte clerulu celu potente r.-catholicu venise la idea cá se'si intocmésca si elu autonomi'a bisericei catholice din tierile corónei ungresci pe unu fundamentu multu mai largu, adeca cam dupa vre-unu modelu protestantu sau orientalu, sub conditiune firesce, cá apoi tóte fondurile catholice de ori-ce natura si destinatiune se le traga in administratiunea sa, daca cumva unele si altele din acelea se afla in administratiunea statului, precum si era in adeveru. Cu aceea ocasiune inaltulu cleru r.-catholicu nu a uitatu a prevedea in memorabilulu seu proiectu de statute prin càtiv'a articlii, cà si autonomi'a bisericei greco-catholice romane si tóte fondurile sale de ori-ce destinatiune, bisericesci, scolastice, filantropice au se fia contopite si administrate la unu locu cu cele rom.-catholice. Numai atàta trebuise, cá clerulu, poporulu si tóta numerós'a inteligentia gr.-cath. romanésca, sè mi se involbure preste totu si se încépa a forma grupe de grupe prin ținuturi, pàna cându acelea se cristalizara in conferenti'a ținuta pe la Pasci in Alb'a-Iuli'a, dela care au esitu apoi cunoscutele proteste.

De alta parte o cestiune totu bisericésca, inse cu totulu locala, unu procesu nevoiesiu dela Brasiovu fù transformatu cá prin farmecu, cu totulu pe neasteptate, intr'o demonstratiune politica de infratire sgomotósa intre elementulu romanescu si intre celu ungrescu, cu processiuni, cu stéguri, cu banchetu fôrte sumptuosu, in care se desiertara multime de toaste bombastice,

tóte cu scopu de a inneca in acelea conclusele memorabilei conferentie electorale romanesci ținute in Martiu 1869 la Miercurea, cum si a preintimpina si prepara pe alegatori pentru adunarea electorala ce erá sè se convóce totu in 1871 la Alb'a-Iuli'a, precum s'a si facutu. Acea stratagema politica inscenata de màni lungi inadinsu, tocma in Brasiovu, a produsu in corpulu natiunei nóstre o ruptura, carei asemenea nu se mai vediuise in acésta tíera din dilele Mariei Teresiei, de cându cu nebuniile góneloru confesionali, si a duratu acea ruptura optu ani de dile, pâna ce a inceputu a se vindecá.

In acea dispositiune a spiriteloru s'a convocat adunarea generala a Asociatiunei transilvane la Fagarasiu. Multi amici fierbinti ai acestei institutiuni se temeau, nu cumva patimile si urele politice colcaitóre se'si verse fierea si in desbaterile paciuite ale ei si se'i compromitta existenti'a. Presiedentele V. L. Popu scapatu dintr'unu morbu greu erá reconvalescentu la apele minerali, pre cându la unu casu de furtuna, elu dedatu cu de acelea curendu ar fi apucatu de pulpana pe oricare ar fi cercatu se sara gardulu. Asia adunarea fù ținuta sub presidiulu consiliariului Iacobu Bolog'a, carele intr'unu cuventu mai lungu sciù se prepare si se moderedie desbaterile asia, încátu chiaru si allusiunile politice se fía evitate, éra cá victima se fía datu unu singuru omu, inse sub protestu de redactiune rea.

Vice-presiedentelui 'ia respunsu din partea confratiloru Fagarasieni vicariulu gr. cath. de atunci eruditulu si zelosulu Ioanu Antonelli intr'unu discursu prea frumosu, care si astadi se póte cetí cu adevérata placere. Dupa enumerarea progresseloru câte facuse poporulu nostru dela anulu emanciparei încóce in tóte tierile monarchiei pe unde locuesce elu, apoi reflectându la class'a boieriloru si a fostiloru ostasi granitiari din districtulu intregu, continua dicèndu:

“Presenti’ a vóstra ne destépta in noi souvenirile gloriei ce au incununatu in resbelle sângeroése fruntile protoparintiloru si ale parintiloru generatiunei june din acestu districtu, ne destépta nesuinti’ a de a ne cultivá ceea-ce in timpul presentu este viatia, este putere, si cu acésta boierii si nevoierii romani, simtu in inimile loru unu impulsu sacru de a nu se subtrage dela niciun’ a datorintia, ce o reclama binele comunu, inaintarea si inflorirea gintei nóstre”.

Indata dupa acea salutare de buna venire si de insufletire patriotica oratorulu Antonelli depuse pe mas’ a presidiului cá prinosu, cá ofertu făcutu literaturii si culturii nóstre nationale din partea poporatiunei districtului sum’ a respectabila de 3265 florini v. a., o suma acésta, care a surprinsu pe multi dintre barbatii cari cunoscéu bine trecutul si suferintiele locuitorilor, de aceea si fù primita cu cea mai caldurósa ‘recunoscintia si multiamita, càrei asemenea nu credemu sè se fia manifestatu vreodata din sal’ a acelu castelu dela Fagarasiu, de unde in alte timpuri au esitu cá din lacr’ a mithologica a Pandorei góne si asupriri nenumerate, atátu preste locuitorii districtului càtu si preste alte parti ale tiei, nu numai sub domni’ a lui Mich. Apafi, ci si inainte de elu si dupa densulu pàna in anulu 1848.

De aici incolo in prim’ a siedintia sau fostu ascutate raporturile usitate ale comitetului, s’ au esmisu si comisiunile prevediute cá si in alti ani in programa, dupa care venira la ordinea dilei patru dissertatiuni. Trei din acelea si anume a lui Ioanu Popescu, despre cultur’ a poporului”, a lui I. Antonelli “Monografi’ a Fagarasiului” au fostu ascultate in aceeasi siedintia cu patientia pe care pàna in acei ani o mai avea publiculu nostru pentru lecturi publice. A fostu inse curatu o trecere din vedere cà nu s’ a decisu cà, Monografia’ a Fagarasiului” sè se fia publicatu nu numai in organulu Asociatiunei, ci si in forma de carte in càteva sute de exemplarie spre a se inpartí intre locuitorii

carturari din acelu districtu si cu atâtu mai vîrtosu la familiile boieresci si de granitari. Dóra se va aflá cineva in acelu districtu, care luandu de basa monografi'a scrisa de fericitul in Domnulu canonicu Antonelli o va compune inavutita indoitu si intreitu din isvóra istorice relative la districtulu intregu, éra nu numai la capital'a lui cà-ci de acelea se afla acuma neasemenatu mai multe decâtu inainte cu 17 ani, cà-ci daca merita vre-o parte din acésta tíera, cá locuitorii se'i cunósca trecutul, s'au cum ai dice, se scia cine au fostu mosii, stramosii cu stramosi de stramosi, apoi o merita "tier'a Oltului" si ar' fí meritat'o fórté de multu, daca locuitorii nu ar' fí avutu cumplit'a nenorocire, cá chiaru capital'a loru se fia lipsita cu totul de scóle mai de domne-ajuta, ba in câte unu vécu intregu n'au avutu nici scóla de A. B. C.

In a dou'a siedintia din 8 Augustu dupa-ce fù ascultata si dissertatiunea profesorului Dr. Nicolae Popu dela Brasiovu "despre Music'a vocala" cu atentiune cuvenita, venira la ordine raporturile comissiuniloru exmisse din siedinti'a precedentá, precum si rezultatulu materiale alu concertului de aséra, care fu de 241 fl. 90 cr. si 1 galbinu in auru venitu curatu. Tóte au cursu netedu pàna la elaboratulu comissiunei budgetarie.

Dela Adunarea generala din Nasaudu pàna la cea din Fagarasiu averea Asociatiunei a mai crescutu din interesse, taxe oferte cu 8474 fl. 11 cr. prin urmare fondulu crescuse la 52260 fl. 37 cr. Din venitu conformu statuteloru a resultatu sum'a disponibila 4774 fl. 98 cr.

Acum se pornise si colect'a pentru academi'a de drepturi, la care intrase mai inainte 1000 fl.

Se continuase și cu colect'ă pentru monumentul lui Andrei Murasianu.

Se stamur înse la proiectul de buget pe anul 1871/2 preliminar de comitetu, modificat aici-colo de către comisiunea adunării și apoi dat în dezbateri. Comisiunea venise cu votu de majoritate și cu altulu de minoritate. Acestu din urmă se reducea înainte de tóte la pozițiunea 1 adică la redactiunea fóiei oficiale "Transilvania." Se formase o grupă de profesori și avocați din Sibiiu și Brășiovu, cărору nicidecum nu le placea modul cum se redactá fói'a. De aci se încinse o diatribă lungă cu destulă pierdere de timp, până cându redactorulu, care și în alți ani 'și mai dedese dimisiunea din caus'ă lipsei aprópe totale de concursulu literatiloru cu lucrări literare și științifice, acum 'și motivá dimisiunea din nou și se retrase din adunare. Diatrib'ă mai continuându-se, în fine opiniunea minorității susținută mai departe, pusă la votu nominal cadid.

Că în parentese observamur acilea, că ministrulu de atunci alu cultelor și instrucțiunii publice din Bucuresci aflându din diari și din informațiuni private despre batjocur'ă ce se făcuse în adunarea dela Făgărașu publicațiilor istorice și filologice de către cincisprezece ómeni tineri, a decisu a se numerá la mán'a lui Georgiu Baritiu 59½ Napoleondori că subvențiune la înaintarea literaturii române, care este scopulu Asociațiunii transilvane. Cu dat'ă din 30 Septembrie numitul membru administrá aceea suma la cass'ă Asociațiunii în Sibiiu, unde schimbându-se a datu sum'ă de 557 fl. 46 cr. v. a.

Ce erai se faci, "tempora mutantur et nos mutamur in illis".

S-au perdutu vorbe multe și asupr'ă regulării burselor și ajutóriilor, din care cauza se ținú și a trei'a ședința dela 5 óre d. a. până sér'ă târziu. Sè se dea burse la juristi, la filosofi câte 400 fl., la politechnica doi câte 400 fl., la

agronomia și separat la silvicultură câte 350 și 400 fl., la alți 12 tineri câte 50 fl. de la gimnasia, școlile reale, comerciale și sodali, în fine la 10 învățiași câte 25 fl. Restul pentru premii la două cărți puse mai de înaintea concursului, în fine bibliotecă, servitii, chiria localului, încălzit, luminat, renumeratiuni.

Sume frumoasele acelea, care înse au fost ilustrate într-un mod curios prin rezultatele concursurilor câte s'au prezentat la comitetul în luna Septembrie, adică numărul total 84. Este interesant să vezi desfășurată acea cifră după specialități, pentru că ele ne spun mult din anul 1871. La bursele de juristi s'au prezentat numai 4 tineri concurenți, la filozofia 11, la tehnica 8, la silvicultură 4, gimnasia 22 (și numai 3 stipendii!), la reale 2, la comerț numai 1, sodali numai 5, că nu prea erau alții calificați spre a se face maiestrii, și în fine la 10 ajutoare 27 învățiași, parte mare înse din ei sau nesciind cărțile de loc, sau foarte puțin, numai buni de a înmulți clasa proletarilor și a cărpacilor.

Adunarea generală din anul 1872 s'a decis să se țină la S. Sebeșiu, unde era invitată.

Acea adunare numerată în ordine de la 1861 a XII-ea ținută la S. Sebeșiu în 5 și 6 August 1872, a fost deschisă de către președintele V. L. Popu cu un discurs care a durat aproape un ora înțregă. Președintele adică vedind că în acel an nu se prezentase până în ziua adunării nici o disertație științifică sau literară, nici chiar din partea aceluia cari ceruseră în anii trecuți formare de secțiuni științifice, a simțit necesitatea de a recapitula și a trece prin o revistă cele mai de frunte rezultate ale activității dezvoltate de către Asociațiunea noastră așa, încât citind și astăzi aceluia discurs îți vine că și cum ai vedea trecând an de an prin o panoramă și schimbându-se anii mâși cu alții secii și macrii. După-ce numără tot ce se

făcuse bine și întieptiesce, nu trecu cu tăcere nici omisiunile, pe care le scusă în parte cu lipsa de fonduri, ajungându la epilogu, presedintele considera cu totu dreptulu cei diece ani trecuti până atunci dela prim'a adunare numai că unu începutu anevoiosu (initium durum) pentru o viația cătu mai îndelungata, apoi adăoge dicându:

“Decātu tôte acestea rezultate sunt altele și mai mari ale activității Asociatiunei, rezultate morali domniloru, atâtu de frumoșe și mari, cătu nu încapu în ramele sau cadrulu icônei care mi-amu propusu a vi-o presenta despre activitatea Asociatiunii! Asociatiunea destépta, nutresce și conserva simțiulu nationale; scutesce, cultiva și conserva limb'a și prin acésta existenți'a nationala. Prin insocirea noastră documentamu că suntemu demni successori ai strabunilor noștrii, dspre care scrie Bonfiniu, că “s'au veditu a se lupta mai multu pentru limba decâtu pentru viația, adeca mai multu pentru existenți'a nationala, decâtu individuala. Asociatiunea redica și înaltia reputatiunea nationala cea cădiuta înainte strainiloru; în fine Asociatiunea face, că până cându în cele politice suntemu desbinati și în parte inversiunati unii în contr'a altora așa dicându până la cușite, - până cându în cele confessionale suntemu sfasiati și instrainati de cătra olalta până la ura nedumerita, aici domniloru, aici la sînulu mamei noastre, unde ascușisiele sagetiloru invidiei s'au tēmpitu, unde veninulu urei s'a lapedatu afara, aici totu cu aceleasi cuvante romane dulci ne îndulcimu, toti suntemu frati, toti mergemu pre aceeasi cale, toti într'o cointielegere fratiésca, că unu trupu și unu sufletu facemu pasi înainte în literatura și cultura! Asia legati d-loru într legaturile unitatii nationale, vom ajunge la portulu, la limanulu doritu, la care tindemu prin sprijinirea Asociatiunei”.

Multi dintre ascultatori au întielesu atunci îndata lectiunea presidentelui data în urmarea celoru întemplate înainte cu unu anu la

Fagarasiu; altii érași n'au voitu se întieléga până târziu dupa mórtea lui, cam câtra anulu 1881 cându "boierii Némurilor" le-au deschisu ochii și le-au risipitu ilusiunile.

La discursulu presiedintelui a respunsu fostulu primariu betranulu Simionu Balomiri in cuvente calduróse și cu blândetiele care l'au caracterisatu in tóta viati'a lui.

Tóte afacerile prevediute pentru I-a siedintia in programa au decursu in regula și liniste. Tocm'a la urma se presentà o dissertatiune a professorului Stefanu Iosifu, "Despre Omeru, eposulu elinu și influinti'a lui asupr'a vietiei și educatiunei". Neputendu-se presupune că o tema atât de innocenta ar lovì cumva in statute sau in legi, presidiulu dete dissertantului cuventulu, éra publicu îlu ascultà cu placere.

A dou'a di au fostu ascultate raporturile comissiuniloru; debateri mai vii se audira totu numai la proiectulu de bugetu cu care venise comitetulu și dupa elu comissiunea.. Chiai'a disputeloru éra totu saraci'a, de și pe anulu acest'a sum'a budgetului crescuse la 5480 fl. v. a. Dupa votarea sumeloru cum amu dice stereotipe, urmara bursele și adeca:

La filosofia	1 bursa de	400 fl.
"	2 tehnici câte 400 fl.	800 "
"	Silvicultura 1	400 "
"	2 juristi in patria à 150	300 "
"	4 la gimnasiu à 60	240 "
"	4 la reale à 60	240 "
"	1 comerciù	60 "
"	6 sodali à 50	300 "
"	<u>20 invetiacei à 25</u>	<u>500 "</u>
	Sum'a	3240 fl.

Cu acea ocaŝiune protopopulu Simionu Balintu a propusu, c stipendistii Asociatiunei se fia obligati prin reversu, ca dupa-ce voru termina studiile si voru ajunge in positiuni sociale de sine statatre, se voru face si ei membrii ai Asociatiunei. Luati catalgele stipendiatiloru dintre anii 1861 si 1884. Veti afl intre aceia ctiv’a frte recunoscatori, altii “ frundie in buze”.

S’au mai votatu pentru biat’a biblioteca 60 fl. procurare de documente istorice nationali 100 fl. (vai de ele); la culegere de obiecte archeologice si numismatice totu 100 fl. Chiri’a, spesele cancelariei, servitiu, incalditu, luminatu.

Pentru anulu 1873 f primita invitarea fratiloru dela Dev’a.

*Precuventare comunicata adunarei din Abrudu in 5 Augustu 1888.**

In lun'a curenta se implinescu 23 de ani, de când Asociatiunea noastră se bucurase mai anteu de ospitalitatea generoasa a locuitorilor acestei comune classice si a impregiurimei sale.

In 6 dile ale lunei viitoare Septembre se voru inplini ani 27 de cându Maiestatea Sa imperatulu si regele acestei monarchii binecuventate de Ddieu prin prea inalt'a sa resolutiune binevoise a aproba statutele acestei Asociatiuni, pe bas'a caror'a suntemu fericiti a ne vedea si astadi in acesta incinta sacra, intru care, cá si in tote celelalte, Ddieulu puteriloru si alu parintiloru nostrii asculta rugaciunile si ia aminte suspinele credinciosiloru sei.

Veti conveni inse domniloru membri impreuna cu mine, cá cu acesta ocasiune fericita se reflectamu cu totii la impregiurarea, cá acei copilandrii cari inainte cu 23 si cu 27 de ani se aflau in vre-o classe gimnassiala inferioara sau superioara, marginiti numai la studiile loru, astadi ei sunt barbati matori de 35 pana in 40 de ani, era cei nascuti in anii in cari s'a infintiatu Asociatiunea noastră, in momentele de fatia, intra si ei in luptele vietii publice, simtu in sine vocatiunea de a participa si densii la inaintarea scopuriloru acestei institutiuni, tocma pentru aceea ei voiescu se afle scopulu si sfer'a ei de activitate.

Imi va observa póte cinev'a, cá scopulu si sfer'a de activitate sunt definite si circumscrise limpede in statute si in corolariulu acelor'a, in regulamentu.

* Transilvania, Sibiu, 1888, an XIX, nr. 17-18, p. 141-145
Textul respectă ortografia vremii

Förte bine; este inse la locul seu intrebarea pusa de generatiunile care ne urmédia nóue, cà acelea statute si acelu regulamentu cum s'au aplicatu si ce rezultate au avutu in cei 27 de ani trecuti dela infiintiarea Associatiunei.

Mai avemu inse si un'a causa de importantia suprema, cá dupa atàti ani trecuti se ne punemu susu atins'a intrebare. Parintesc'a intentiune a Maiestatii Sale cu acésta préinalta binefacere acordata poporului romanescu a fostu enuntiata si precisata limpede in resolutiunea prealabila emanata in 22 Ianuaru 1861 Nr: Cancelariei aulice 84, prin care cei 180 de suplicanti sunt auctorisati a'si compune statute, in sensulu legii de reuniune din anulu 1852 cu scopu de a inainta literatur'a si cultur'a poporului romanu, precum si a inarbata agricultur'a si industria.

Ce ni s'a disu noue prin acestea cuvente binevoitóre? Vi se acórda rugamintea, pentru cá se ve dedati a ambla si voi pe piciórele vóstre, a ve cultiv'a si inavutí voi insive limb'a si literatur'a si a nu mai suferí cá se o deformadie si schimosésca altii; a ve deschide voi insive scóle, bibliotece, colectiuni, asiedimente filantropice, de care vedeti la compatriotii vostrii si in totu coprinsulu monarchiei. Voi cunósceti dicatórea ómeniloru. Dóre-me de tóta lumea, éra de mine mi se rupe inim'a. Se mai dóra odata si pe romanu de sàngele seu, de reputatiunea, de viitoriulu seu. Concurenti'a pe calea culturei si a civilisatiunei e deschisa si libera pentru tóte popórele monarchiei, fia-care in limb'a sa nationala.

Acesta si nu altulu este intielesulu cuvinteloru coprinse in susu citat'a resolutiune din anulu 1861.

Se cunósce acésta intentiune preinalta inca si din impregiurarea, cà nu multu dupa infiintiarea Associatiunei transilvane s'a datu concesiune atàtu romaniloru dela Aradu, càtu si celoru din Bucovin'a intocma spre aceleasi scopuri.

Asia dara nu numai fatia cu generatiunile care ne urmédia, ci si cu respectu càtra prea inaltele intentiuni am crediutu cà acum, pe la apusulu vietiei mele, sunt datoriu se aruncu la ocasiunea acést'a o privire retrospectiva preste trecutulu intregu alu Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, pentru cá se'i cunóscemu activitatea celu puçinu in ramurile principali. Me voiu adopera se fiiu càtu se póte mai scurtu, se nu ve punu la proba patienti'a Dvóstra. Dara 27 de ani este unu periodu lungu destulu, episódele si peripetiile in acela multe si variate, pentru cá se nu le pociu coprinde, precum se dice, intru o cója de nuca.

Inainte de a face istoriculu acestei institutiuni daruite natiunei nóstre cá premiu pentru lealitatea sa, 'mi vine se me intrebu, cà óre amu intielesu noi importanti'a acestei institutiuni. Respunsu la acésta intrebare se'si dea fia-care din noi dupa càtu îlu ajuta priceperea si dupa cum 'i sioptesce consciinti'a. Eu la loculu acesta voiu lasa se respunda càtiv'a dintre valorosii pilastrii ai Associatiunei, cari astadi nu se mai afla intre cei vii.

Primulu presiedente alu Associatiunei fericitulu mitropolitu Andreiu br. de Siagun'a in cuventarea sa cu care a inchisu cea de antàiu sesiune in veci memorabila din 4-7 Novembre st. n. 1861 a disu càtra membrii adunati:

“Ne-amu adunatu in caritate, ne despartimu in caritate. Se dea Ddieu, cá pàna la capetulu vécului se fia totu asia. Se ne mai intàlnimu la mas'a mamei nóstre comune; se ne indulcimu de limb'a, de nationalitatea si de tóte câte sunt ale romanului. Luati sam'a in ce momente si in care epoca vietuimu. Popórele mai inainte au pututu traí fàra literatura; éra astadi asia cev'a este curatu preste putintia. Feudalismulu aristocraticu s'a delaturatu prin desvoltarea puterii morale și cunóscerea legiloru firesci; a pasitu in loculu aceluia egalitatea de drepturi si egal'a indreptatire; se nu uitamu inse, cà

puterea mintii și a geniului, științele și artele sunt, care în zilele noastre dau popoarelor tăria și le asigură viitorul”.

Acestea sunt cuvintele acelui prelatu ilustru, carele pe lângă necurmată sa laboare, pentru scoterea credinciosilor săi din întunecuri și din umbră a morții, în totu timpul arhieriei sale a învutit literatură noastră cu cărți școlare și bisericesti compuse sau traduse de elu. Avea mare dreptu mitropolitulu Andreiu a provocă și pe alții că se facă asemenea.

La trei ani aproape, adică în Augustu 1864 observându mitropolitulu Andreiu, cum situațiunea se schimbă dintr’unu anu în altulu în totu coprinsulu monarhiei, precum se schimbă norii pe firmamentu, ‘mi disă întru o convenire avută la Brașiovu: “Se ne silim a susține Asociatiunea și a’i asigura viitorulu: căci în aceste timpuri de schimbări iute și neașteptate ni se pôte întâmplă, că pe lângă biserică se rămănum numai cu această instituțiune binefacătoare”.

După alți trei ani fericitulu mitropolitu Alexandru St. Siulutiu, care în 1861 deschisese colectivă la fondulu Asociatiunii cu 2000 fl. amăritu în sufletu său și prevedându’și mutarea sa din valea durerilor, ne disă la apele delă Valcele: “Fericite de aceia dintre voi, cari veți căuta și află consolatiunea văstră, în cultivarea literaturii și în instruirea acestui popor demnu de o sorțe mai bună”.

Cu ce se probăm nestinsă dorința a lui Timoteiu Cipariu de a vedea odată pe literatii romani întruniți pentru cultivarea limbii, învutirea literaturii, înmulțirea școlilor, luminarea poporului? Mai încapă aici întrebarea? Credința sa în puterea de viață neperitoare a limbii noastre materne, a fostu în mintea și în totă ființa lui Cipariu așa de tare, precum ‘i fusese neclătită credința sa că cristianu și preotu în immortalitatea sufletului său. Din multimea scrierilor sale lasate nouă, că hereditate nicăiri elu nu ‘și

manifestase acea credință cu atât'ă convicțiune, cu câtă o vedem formulată în cuventulu seu pronunțiatu la inaugurarea Asociațiunii în Novembre 1861, în care voindu a defini prefacerile prin care trecuse antic'ă cultura română, prin urmare și limb'ă noastră, pe această o numește “unu tezauru nascutu cu noi dela țățiile mamei noastre, dulce că sarutările maicutieloru, cându ne aplecau la sinulu loru, tezauru mai scumpu decâtu viați'ă, tezauru care de l'am fi pierdutu, de l'am pierde, de vomu suferi vreodata că cinev'ă cu puterea ori cu momele se ni'lu rapésca din mânilor noastre, atunci mai bine, mai bine se ne înghitita pământulu de vii; se ne adunamu lá părintii nostri cu acea mangaiare, că nu amu tradatu cea mai scumpă hereditate, fără care amu fi demni a ne numi fiii loru: limb'ă română. Ci speramu în providenți'ă divină, speramu în virtutea neînfrântă a națiunii, pe care întru atâți secolu nici în cea mai apusă sorțe a ei nu a tradat'o etc”.

Si óre, pe cându Cipariu apară limb'ă noastră maternă și națională cu atâtă energie, vedesce elu vre-o ostilitate față cu vreun'ă altă limbă? Elu care se perfecționase, dóra că nimeni altulu din această țieră, în diece limbi străine, elu care ținea că unu individuu valoros atâți individi câte limbi cunósce și vorbește? Nu, elu nu putea se fia străinu de către alte limbi, punea înse pe a sa înainteă tuturor, o iubia precum iubise elu pe părintii sei, atâtă pentruca o supsesse cu țăți'ă mame-sei, câtă și pentruca i se părea frumoasă, usióra de învutitu și cultivatu, sora cu limb'ă clasică latină și cu tóte cele neolatine, pe care ajutatu de limb'ă română le póte învăția oricine în timpu neasemenatu mai scurtu și multu mai bine decâtu cu ajutoriulu altei limbi.

Mai avuse această Asociațiune unu presedinte valoros, din mare nefericire rapitu prea curendu spre durere sufletésca generală din mijloculu nostru. Discursulu cu care a deschis Vas. Lad. Popu adunarea generală din Gherl'ă în 25 Augustu 1868, scurtu înse multu copriindietoriu, citind'u

astadi ‘ti vine cá si cum ai vedea pe oratoru cá se încérca se ia si se stringa in bratale sale dintr’odata pe toti membrii Asociatiunei, precum apuci unu manunchiu de gràu curatu.

“Numai lumin’a, numai cultur’a ne póte mântui; cultur’a si lumin’a trebuie se ne dea putere in bratia, cá se ne scimu apara viati’a, și minte si intieptiune spre a ne scií conserva si inmulti cele trebuincióse intru susținerea vietii”.

Acestea cuvente a le presiedentelui Popu erau pronuntiate precum se dice pe la noi, din baierile inimei, din convictiunea intima despre necesitatea imperiósá a societatii ai carei membrii suntemu.

A urmatu dupa Popu intre altii càti ne mai aflamu intre cei vii, Iacobu Bolog’a, care se mutà dela noi numai inainte cu doue luni, acelu sufletu candidu, acea inima curata, intru care puteai cetí cá prin unu cristalu transparentu. Sciti D-vóstre ce erá pentru Bolog’a Asociatiunea si nouele ei institute? Ea erá dupa altariulu religiunei sale alu doilea altariu la care se inchinase elu si caruia ‘i sacrificà intru o serie de ani, spese, timpu, caletorii obosítóre pentru omu betrànu si adesea linistea sufletésca de câteori simtia vre-o cursa aruncata cu scopu de a’i submina si resturna sanctuariulu limbei si alu culturei nóstre. Micu este elu, modestu si umilitu cá si bisericéle religiunei nóstre cele de lemnu remase din vécurile sierbitutii, elu inse este singurulu sanctuariu, care in locu se ne desbine in confesiuni, sau in partide politice, ne aduna si ne unesce pre toti la o sànta Agape, precum erá cea gustata de crestinii din biseric’a primitiva a lui Isusu Christosu.

“Rogu-ve aveti grija de Asociatiune si de tinerele sale institute, luati mesuri preparative si pentru adunarea ei generala”. Acesta fù testamentulu seu pe care ni’lu lasà cu limba de mórte in 28 Maiu a. c.

Asia simțise și așa lucrase Iacobu Bolog'a pentru prosperarea Asociației transilvane.

Sentimentulu de pietate și grațitudine de care suntemu inspirați cu totii m'a îndemnatu , că înainte de tote se înprospetedi celu puțin memori'a acestoru cătiv'a barbate eminenti dintre cei reușiați în Domnulu, cari au datu aventu și mai multă putere de viața acestei instituții. S'au mai aflatu înse îndată dela începutu unu număr respectabile de barbati inspirați de aceeași voință și dorință.

II. Primele încercări de a câștiga concesiune pentru o societate literară și de cultură se făcuseră mai întâi în anul 1850 în Vien'a, ceea-ce a însemnatu numai a cercă marea cu degetulu, căci domnindu în acei ani legi cu totul excepționale ori-ce înșirări de barbati steteau în celu mai greu prepusu. Câștigăramu înse și atunci concesiune pentru reuniunea femeilor române din Brașiovu înființată pentru creșterea fetiteloru rămase orfane de părinții cari 'și perduseră viața' în războiulu civil. A fostu și această concesiune o mare bunătare și aprobarea statutelor reuniunii provocase o bucurie generală în sinulu unu popor, care se desvetiase de câteva vécure a primi dela vreunu guvern unu daru de natur'a acestuia.

După diece ani, adică în 10 Maiu 1860 aproape 180 de barbati în frunte cu trei prelați subșternu la guvern prim'a petiție, în care ceru voia de a înființa o societate pentru literatură și cultură, spre care scopu se li se permita a convoca la Sibiu o adunare pregătitoare, era rezoluțiunea

respectiva se fia inaintata la adres'a prelatului Andreiu br. de Siagun'a cu resiedinti'a in Sibiiu, unde era si guvernulu. Gubernatorulu principe Lichtenstein 'si rezervà acèsta causa pentru sine spre a o tractà pe cale presidiala si preste doue luni, adeca sub dat'a din 12 Iuliu Nr. 2475/1860 trimite respunsulu seu la Vien'a, unde mitropolitulu Andreiu br. de Siagun'a se aflà cá membru chiatu de càtra monarchu in asia numitulu senatu imperialu inmultitu cu membrii din Ungari'a si Transilvani'a, cu scopu de a se deschide cale càtra o viatia constitutionala . In acea resolutiune gubernatorulu reflectase, cà conformu legeri de reuniuni din 1852 nu se pòte acorda concesiune nici pentru o adunare pregatitòre, pàna càndu petentii nu substernu unu proiectu de statute incai in liniamentele principali, pentru-cà din acelea sè se cunòsca in càtva, care aru fi scopulu propriu si dorinti'a petentiloru; preste acèsta gubernatorulu le mai spune acestora verde, cà elu nu s'ar putea invoi cu unu feliu de organizare nationala exclusiva, buna-óra care ar' semena cu cea sasésca de inainte de 1848 sau cu cele aristocratice, care nu suferiau in sinulu loru pe nici-unu altu muritoriu, daca nu era sànge albastru (meriu) curatu celu puçinu de trei sute de ani.

Asia dara ni se mai cerea patientia. Prelatulu br. de Siagun'a se adresà din Vien'a càtra unii barbati romani cu invitare cá sè se apuce fiacare de compunerea càte unui proiectu de statute, ceea-ce s'a si intemplatu asia, cà dupa intòrcerea sa dela Vien'a fù in stare de a incunosciintia pe gubernatoru sub dat'a din 6 Decembre Nr. 981/1860 cà proiectulu nostru de

statute este gat'a si că remâne numai că sè se permita petentiloru a se consulta asupr'a loru.

In restimpulu acesta intrevení unu episodul relativu la cultur'a limbei nóstre, pe care credu că e cu scopu că se'lu intretiesemu la locul acesta si carele este, că dela ministeriulu centrale din Vien'a venise càtra guvernulu Transilvaniei ordinu insoçitu de unu proiectu de ortografia, că se convocé la Sibiiu càtiv'a literati romani cu provocare că se ia in discussiune acelu proiectu, si preste totu se 'si dea opiniunea clara, bine formulata asupr'a unei sisteme ortografice, dupa care aru voí romanii că se'si scria limb'a loru cu litere latine in viitoriu.

Ce se fia acést'a ? Regimulu unei monarchii vaste, dara poliglotte se voiésca a se interesa tocma elu de modulu scrierei in limb'a nóstra ! Ómeniloru cari judeca numai pe désupr'a sau nu judeca nicidecum, li se parea acésta mesura a ministeriului respectivu, că si cum o ar fi luat elu éca asia, intru o óra de distractiune. Cu totulu alt'a fù inse parerea ómeniloru cari urmarescu in tóte epócele desvoltarea evenimentelor mai de aprópe. Legile imperiului si tóte dispositiunile gubernelor din provincii se publicau dela 1850 incóce pe lãnga originalulu germanu inca si in limbile natiuniloru respective. La inceputu au fostu discussiuni intinse atátu in Sibiiu càtu si in Vien'a asupra intrebarei, cu ce litere sè se tiparésca legile in limb'a romanésca. Unu referente gubernialu fostu mai inainte secretariu la comand'a generala, unu adeptu alu lui Machiavelli, fùsesse de parere, că spre a ținea pe poporulu romanu dèsbínatu nu numai prin confesiunile religióse, ci si prin limba, guvernulu in vederea unui scopu atátu de mare (alu discordiei si urei) se nu crutie spesele de càtev'a mii mai multu pentru tipariu, ci se dispuna a se tiparí

acelasi textu de legi, decrete, instructiuni si alte publicatiuni oficióse pentru romanii greco-catholici cu litere latine, din contra pentru gr. resariteni cu slove ciriliane cá cele serbesci.

Solidaritatea romaniloru, care inca nu apucase a fi cutrierata prin alte maiestrii in 1850 si anume deputatiunea din Vien'a a sciutu se departedie acea batjocura planuita pentru natiunea romana si buletinulu (Landesgesetzblatt) s'a publicatu numai cu asia numite litere civile sau reformate, cá mijlocitóre de trecere dela cirile si glagolitice la cele latine, comune la cele mai multe popóra europene.

Acum inse dupa diece ani vine insusi regimulu centralu si dice romaniloru: Voiescu cá se ve apropiati si voi de popórale civilisate si se ve faceti loru cunoscuti scriindu cu literele adoptate de acelea din vécuri; inse cum se scrieti cu acelea, este numai tréb'a vóstra; eu ve trimitu aici numai unu proiectu, faceti cu elu ce sciti voi.

Acelu proiectu erá celu cunoscutu din Bucovin'a intocmitu de zelosulu si neuitatulu nostru confrate profesoru Aronu Pumnulu.

Pe 2 Octobre 1860 au fostu convocati la Sibiiu optu barbati, cari sub conducerea lui Timoteiu Cipariu alesu presiedente si cu asistenti'a lui Dr. Paulu Vasiciu cá comisariu trimisu din partea gubernului in timpu de o septemana au scarmanatu proiectulu bucovinénu, au compusu unu proiectu cu totulu nou de ortografia cu litere latine si apoi inpreuna cu protocólele siedintieloru l'au inaintatu la gubernu.

Abia 'si inplinisce acea comisiune de optu membrii missiunea sa, pre cându lumea fù surprinsa cu diplom'a imperatésca din 20 Octobre 1860, prin care pre lângá ce tindea se asigure integritatea monarchiei, garantá autonomi'a tieriloru singuratice, sfarm'a si mai multe bariere ale feudalismului deschidiendu pórtá largá si classeloru nesuferite pàna in 1848 de a petrunde

inlăuntrul fortărețelor constituționale și a ocupă locul convenit lor în țările.

Asia dară de aici încolo avea să ia parte și poporul român la viața constituțională, era în acea activitate așa, elu avea să probeze că se afla în proprietatea unei limbi apte de a-și comunica bine și la înțelesul ideilor și voințele sale.

Acum dară rațiunea comisiunii de optu însi era pe fatia. Guvernul imperial nu putea să aștepte în infinit până ce-și voru termina filologii disputele lor. Totu așa făcuse și Guvernul țerilor vecine cu puțin mai înainte; după-ce lasă libertăților timp de ajunsă că se caute cheile limbii, în fine ministeriul Ioan Ghic'a după ce se învoi asupra câtorva reguli simple, decretă puru și simplu dicându: Acest'a e deocamdata ortografi'a cu care au să scrie toți funcționarii statului, era perfecțiunea rămâne în grij'a viitorului; statul modern nu poate fi nici o zi fără scrisore și fără tipariu.

Cu dat'a din 31 Ianuarie 1861 guvernatorul răspunde la cererea din 6 Decembrie, că românii se potă aduna pentru constituirea definitivă a societății lor. În 22 Februarie Escel. Sa br. de Siagun'a pe atunci episcopu convoca pe diu'a din 9/21 Martie 1861 la conferința pe toți acei bărbați români, cari au scrisu petițiunea din 10 Maiu 1860, că se dezbăta proiectele de statute și se adopte pe unul din acelea, că se potă fi înaintat și supus la prea înalt'a aprobare.

În același timp, adică până în Martie erau mai intervenisera două episoade, și anume conferința cea mare națională politică din Ianuarie a poporului român din Transilvania, era alt'a de importanță generală pentru toată monarhia, prea înalt'a patentă din 26 Februarie.

Fiindu era grea și după ce unu număr considerabil participase la conferința din Ianuarie, la acesta cum amu dice literaria, au participat

numai 34 inși, dela cari au emanatu apoi proiectulu statuteloru nóstre dupa desbateri de trei dile intregi, in care adesea câte unu singuru cuventielu frementá capetele ómeniloru, cá nu cumva la gubernu se fia intielesu pe dosu si se impedece sau se amàne aprobarea loru. Statutele subscrise de càtra episcopu cá presiedinte si de alti 29 participanti in siedinti'a din 11/23 Martiu, dupa aceea indata in 28 Martiu au si fostu inaintate pe calea gubernului provinciale la Vien'a.

Acum'a ne aflámu sub altu gubernu provincialu mutatu la Clusiu, cu comitele Emericu Miko in frunte si la cancelari'a transilvana din Vien'a cu baronulu Franciscu Kemény. Prea inalt'a decisiune de aprobare purtá dat'a din 6 Septembrie, éra intimatulu cancelariei aulice transilvane din Vien'a din 13 Septembrie Nr. 2868 si comunicatulu gubernului venitu càtra presiedentele episcopu este din 26 Septembrie 1861.

Asia dupa dupa 16 luni computate din 10 Maiu 1860 pàna in 13 Septembrie 1861 inteligenti'a poporului romanu ajunse cá se'si càstige unu locu de convenire, unde se nu aiba a face nici cu scolaticismulu, theologiloru, nici a se aruncá in vultorile politicei militante, ci a se margini pe càmpulu celu de altmentrea fórte largu, totodata frumosu si datatoriu de viatia alu literaturei si alu sciintieloru, precum si a cauta neincetatu mijlóce, nu fantastice, ci reali si oneste spre a lumina, cultiva, inavuti si fericí pe poporu, pentrucá se fia fericita tiér'a.

I-a Adunare generala.

In 11 Octombre presiedintele ad hoc convóca pe diu'a din 4 Novembre st. n. la Sibiiu "pre toti inteligentii natiunei nóstre, cari voiescu a fi membrii ai

Asociației, spre a lua parte la inaugurarea și deplină constituire a acesteia”.

În cea de-a doua adunare generală s’au înscris și făcutu dintru odată 212 membrii, dintre cari unu prelatu cu 2000, altu prelatu cu 1050 fl., 7 inși cu câte 200 sau 210 fl., 14 cu câte 100 ori 105 fl., 25 cu câte 10-15-20 fl. toți ceilalți cu câte 5 fl. în sumă totală 5600 fl.

În cuventulu prin care presedintele br. de Siagun’ă a deschis primă adunare generală și a proclamat constituirea Asociației, eruditulu prelatu anunția îndată la începutulu cuventarei sale, din convicțiune deplină, că problemă a Asociației noastre pre câtu e de nobilă, frumoasă, și unică în felulu său, astăzi (adece atunci) în întregă națiunea noastră din toate părțile pe unde se află ea, pre atât e și de serioasă și grea, pentru că cere “o perseverență de fier și sacrificiu din inimă”.

Se aruncă o cațatură, fie și numai fugitivă peste programă stabilită în aceeași adunare, nu pe unu anu sau doi, ci pre vre’o cincideci de ani înainte și în presupunere că venitulul curat alu Asociației va fi cel puțin de 40-50 mii florini pe anu; atunci apoi ne vom convinge cu totii de marele adevăru coperinsu în acele cuvinte ale presidentului.

Canoniculu Cipariu în răspunsulu său monumental datu presidentului, după ce constată, că decâtu mórtea naturală mai este mórte și mai cumplită pentru omu, sclavi’ă despartirea de ai sei, și mai pre sus de toate simțiulu unei ruine naționale, trece apoi cu spritulul său totdeună înălțiatu sus peste pros’ă vieții, prin labirintulu și prin ruinele tuturor vécurilor, de cându romanulu se numește pre sine romanu și adăogă: “Unu razimul naționalității romane se înplântă astăzi, ci sperăm, că asemeni razime de ast’ă și de alte forme se voru înplânta și de aci înainte și mai multe, și mai puternice”.

GEORGE BARIȚIU 55

Fericitul Cipariu nicidecum nu s'a insielatu in speranti'a sa descoperita inainte cu 27 de ani.

In siedinti'a a trei'a dupa alegerea membriloru comitetului si a functionariloru sei s'au alesu si 27 membrii onorari, intre cari si trei neromani. In siedinti'a IV se iau mai multe mesuri economice si de acomodarea localului destinatu pentru cancelari'a Associatiunei, dupa care sesiunea se inchide cu multa bucuria si intre felicitari reciproce.

*

Adunarea generala destinata a se ținea la Dev'a in Augustu 1873* nu s'a ținutu de locu. Causele neținerii aceleia se afla comunicate cu precisiune in raportulu generalu din anulu 1874 în următorii termini:

“Dupace din caus'a morbului epidemicu ce a urmatu in var'a trecuta (colera mare), precum si in alte locuri, asia si in opidulu Dev'a, cum si din caus'a calamitatiloru urmate dupa acelu morbu, pe anulu 1872/3 nu s'a pututu ținea adunare generala in loculu destinatu anume in opidulu Dev'a, pre lângă aceste cause destulu de triste, mai intervenira și altele, cum recolt'a cea debila mai in tóte părțile patriei, apropierea timpului de érna, cându e mai anevoia a pute caletori; o parte considerabila din membrii Asociatiunei fù ocupata si cu preparatiunile pentru alegerea archiepiscopului si mitropolitului gr.-orientalu, - comitetulu dupa trienniulu expiratu s'au aflatu indemnatu a luá asupra'si insarcinarea de a conduce afacerile Asociatiunei și pre 1873/4”.

„Acela adoptà si pre anulu 1873/4 in principiu budgetulu preliminaru de adunarea generala dela Sebesiu pe anulu 1872/3, dara cu ocasiunea realisarii budgetulu adoptatu, din combinarea sumei disponibile, dupa aratarea cassei numai de 4454 fl., aflându că spre realisarea tuturoru positiuniloru din preliminarulu anului 1872/3 lipsesce o suma de 1026 fl., s'au aflatu necesitatu de impregiurari a face unele modificari respective reduceri la unele positiuni din preliminarulu anului 1872/3”.

In burse si ajutórie comitetulu impartise pe 1872/3 3180 fl. v. a., éra pe 1873/4 numai 2740 fl., adeca in proportiunea venituriloru din anulu celu

* Transilvania, Sibiu, 1889, an XXII, nr. 1-2, p. 1-4
Textul respectă ortografia vremii

nefericitu; a suspinsu si sumele câte se votasera pentru procurari de documente istorice, de obiecte archeologice, cum si pentru perfectionare in stenografia, căci si asia in urmarea concurselor publicate nu se presentase nici-unu concurent, precum nu s'au insinuat nici membrii la sectiunile scientifique prevedute inca dela 1862 in adunarea dela Brasiovu, intețite in cea dela Hatiegu, decâtu numai doi dela Clusiu, Dr. Gr. Silasi la cea filologica si Dr. Aureliu Isacu la cea istorico-iuridica. Hei, nu erá inca timpul si nici spiritele dispuse.

Acestea premise din anulu nefastu 1873 trecemu la lucrarile adunarii generale a XIII-ea, care s'a celebratu la Dev'a in 10 și 11 Augustu st. n. 1874. In actele acestei adunari asia precum se afla ele conservate in organulu Asociatiunei, ne intimpina câteva parti, momente si scene simptomatice, care merita prea bine cá betrânii se le revóce in memori'a lor, éra tinerii se si le insemne in interesulu viitoriului lor.

Terminulu activitatiei de trei ani a comitetului espirase, prin urmare acesta dupa o praxa prosaica si usitata pe airea, nu avea decâtu se deschida siedinti'a cu câteva cuvente prin graiulu presidentelui, se'si dea sama despre lucrarile sale, se céra absolutoriu si apoi se se retraga lasandu pe adunare ca sub unu presidiu ad hoc se'si aléga altu comitetu. O procedura cá acésta se putea esplicá cu atátu mai usioru, căci presedintele V. L. Popu 'si simtia inca din acelea dile sanetatea sa atátu de alterata, incátu a dou'a di dupa amédi se vediu se silitu a se retrage si a se culca.

Parea cá nu'i erá a buna, precum dicemu noi ardelenii. Cititi acum'a discursulu cu care Popu a deschisu in 10 Augustu dupa esirea din biserica adunarea generala dela Dev'a si veti aflá, cá acela erá testamentulu seu nationale, pe care l'a improvisatu cá prin unu instinctu profeticu numai cu siese luni inainte de mórtea sa.

Patimile inca totu mai colcaiau, politic'a dilei inca totu mai influintia spiritele cu putere demonica, multe illusiuni perdute inca mai amariau sufletele acelora, cari odata optimisti fãra conditiune, dupa siepte ani trecuti din sistem'a dualistica, se vedeau cadiuti intr'unu negru pessimismu, misanthropi maniosi pe tóta lumea si pe ei insii. Popu asia bolnavu cum erá, 'si propuse a combate pessimismulu, a inaltia inimile, a intarí credinti'a in puterea de viatia a poporului romanu, in viati'a de veci a limbei sale, in renascerea culturei sale, din ruinele descoperite de archeologi. Se reproducemu acilea câteva sententie din acelu discursu alu seu. "...”Ide'a infiintiarei Asociatiunei transilvane romane nu numai cà e marétia, dara pre aceea trebue se o consideramu cá o inspiratiune divina, purcésa din ingrijire parintésca de a nu da perirei unu poporu alesu!” Mai departe:

“Cele ce au urmatu càtiv'a ani dupa intemeierea Asociatiunei si se continua mereu, ne potu convinge pe deplinu, cà intemeierea acestei Asociatiuni a fostu o neaperata trebuintia – pentru de a nutrí si susținea viati'a nationala intre noi!”

“Orice alta asociare a puteriloru nóstre materiali si intelectuali nu ar fi fostu in stare a contribuí la promovarea si consolidarea existentei nóstre nationali atàta, càtu contribue Asociatiunea pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, asia dupa cum aceea s'a infiintiatu”.

Adeca Popu cu acestea cuvente esite din convictiunea sa intima si din baierile inimei sale voiá se dica poporului sbiciulatu de atàtea furtune: Paziti clenodiulu ce aveti, precum ve paziți ochii din capu, se'lu feriți si de umbr'a vreunui pericolu.

Elu din positiunea in care se aflase in acei siepte ani din urma, cunoscea situatiunea, vedea departe si sciuse ce vorbesce. De aceea a dou'a di, pre càndu adunarea erá se tréca la alegerile de comitetu și functionari, reflecta

mai întâiu pe alegatori la §§-fii respectivi din statute si la importanti'a acelu act, dela care depende prosperitatea Associatiunei, dupa aceea cá si cum s'ar teme, cá nu cumva alegerile se fia influintiate prin ure si capritii politice ori confessionali, càtra finea cuventarei sale puse alternativ'a binecuventarei din partea natiunei, daca alegerile voru adaoge la consolidarea existentiei si a prosperarei acestei Associatiuni, - a blastemului posteritatii, "daca nu ne vomu scí infrena patimele urei si ale invidiei, precum nici simpathiile personale a le innadusi", dupa acestea inchieie asia: "Éra interesselor sau ambitiunei personale se nu ve faceti sclavi sau servitori niciodata, pentrucà nici-unu vitiu nu dehonestéza demnitatea omenésca mai multu decâtu tocm'a acésta".

Inainte de a da in desbatere afacerile prevediute in programa, presedentele pronuntia unu duiosu necrologu in memori'a mitropolitului Andreiu br. de Siagun'a, carele repausase in 16/28 Iuniu 1873. Totu atunci se inprospetà memori'a celorlalti barbati romani fruntasi trecuti din acésta viatia totu in acelu anu in numeru de 11, intre cari episcopulu Iosifu Popu Salagénu, prepositulu Macedonu Popu, Eudoxiu Hurmuzachi, Demetriu Mog'a s. a.

Simtindu-se reu presedentele Popu dete presidiulu probatului seu amicu de cruce Iacobu Bolog'a si se retrase din adunare, pentru cá se nu mai calce intrens'a niciodata.

Pentru acésta adunare s'au insinuat dissertatiuni la timpu legalu dela I. Acsente Severu, de Gr. Silasi, Dr. Vuia, prof. Lapedatu, Zah. Boiu asesoru consist., I. V. Rusu. Tóte s'au pusu la ordinea dilei si cá se fia ascultate, siedinti'a prima s'a continuatu si dupa amédi la 5 pàna la 8 óre, éra doue remasera pe siedinti'a de a dou'a di.

Tóte lucrarile adunarei càte obvinu de regula in fiacare anu, au decursu in ordine. Contabilitatea pre cei doi ani se aflà purtata in tóta regul'a cá totdéuna de càtra dn. capitanu Const. Stezariu in calitatea sa de cassariu.

Numai la spesele biuroului s'au ridicatu si astadata dificultati, anume cu privire la remuneratiunea secretariului manipulante, unde comisiunea taiase 100 si din a scriitoriului 50 fl. Prea adeveratu, că in statute nu se prevede nici-unu feliu de remuneratiune la nici-unu membru alu biuroului; deci daca unulu sau altulu pretindea remuneratiune mai mare mai mica, deslegarea cea mai simpla a dificultatii erá si mai este, cá adunarea generala se puna asemenea functiuni la concursu cu remuneratiune fixa, sau fàra, sau fàra nici-un'a, specificându firesce agendele care vinu a se impliní, cá se scia fiesce-care de ce are sè se țina. Din o mesura cá acesta se va cunósce usioru, cá ce economia se póte face la administratiunea afaceriloru Associatiunei, precum sunt: representatiunea ei fatia cu autoritatile publice inferóre si superióre, corespondenti'a cu despartiemente si cu privati, ținerea in evidentia a membriloru si a taxelor dela aceia, referadele asupra concurselor, ținerea in ordine a bibliotecii, éra de câtiv'a ani incóce ingrijirea de cele doue edificii ale Associatiunei, comunicatiunea aprópe necurmata cu directiunea scólei si a internatului, grij'a neadormita pentru prosperarea loru si alte afaceri, care nu se potu prevedea.

Pe anulu 1874/5 s'au votatu burse pentru studenti.....1990 fl.

Totu pentru 2 studenti cá se depuna rigoróse..... 800 fl.

La sodali si si invatiacei 420+222 fl.....642 fl.

3432 fl.

Premiu pentru gramatica germana-romana

pe sam'a oficiriloru300 fl.

Ajutoriu scólei dela Lapusiulu ungurescu

(care apoi a urmatu in o serie de ani).....200 fl.

S'au mai cerutu si alte ajutóre la scóle, la tiparirea unei cărți "Viti'a cultivate" trecuta prin revisiunea comitetului si unu premiu pentru istori'a

anului 1784, pentru fondulu scólei de fete in Clusiu, la care tóte s'aru fi cerutu preste doue mii florini, care suma inse nu érá nicairi.

In acésta adunare s'au pusu éراس in discussiune diverse propuneri si proiecte, in sine fórte sanetóse, a caroru realisare inse presupunea unu venitu celu puçinu indoitu mai mare decâtu érá budgetulu acelui anu, inca si alu aniloru urmatori, sau mai scurtu, precum se mai observase si la altu locu, unu venitu anualu singuru de celu puçinu patrudieci pàna in 50 de mii fl., venitululu dela unu milionu, la care ar fi prea bine se cugete si se tinda cu tóte bratiále toti membrii Associatiunei, érá acestia se nu fía niciodata mai puçini de cinci mii.

Patrudieci si patru de puncte s'au pertractatu in adunarea dela Dev'a. Ținerea adunarei generale pe anulu 1875 s'a defiptu prin o neplacuta precipitare la Lugosiu, dela care apoi comitetulu strimtoratu din doue parti a fostu silitu a se abate, a convocatu inse pe 18 Iuliu adunare extraordinaria la Alb'a-Iuli'a, in care s'a decisu cá adunarea generala ordinaria sè se țina in acelu anu 1875 in orasiulu S.-Reghinu, cum amu dice la mormentulu presiedentelului Vas. L. Popu, repausatu in 17 Ferbruaru la B.-Pesta, érá ale lui remasitie pamentesci transportate si astrucate in cimiteriulu bisericeii dela S. Reghinu.

Adunarea dela S.-Reghinu a fostu deschisa de càtra v.-presiedentele Iacobu Bolog'a cu unu discursu, care mai intregu a fostu oratiune funebra ținuta in memori'a fostului presiedente Vas. L. Popu. Respunsu corespundietoriu 'i dete membrulu Mich. Orbonasiu.

Dupa alegerea notariloru ad hoc, presidiulu invita pe adunare cá se mérga in corpore la mormentulu presiedentelului; unde i se celebrà parastasu.

Dupa întorcere în sal'a de ședinție au fost ascultate raporturile funcționarilor unul după altul, secretariu, cassariu și alu bibliotecarului absentu, apoi s'au alesu comisiunile până la 2½ ore d. a.

În ședinția din 30 Augustu șeful fû alesu Iacobu Bolog'a, vice-șeful protop. Ioanu V. Rusu pe doi ani restanți după alegerea din urmă. Cu acea ocaziune se escă disputa serioasă asupra dreptului aceluor domni, cari au fost cândv'a membri, era după aceea au încetatu, căci n'au mai numeratu tax'a de 5 fl. cu anii întregi, ceea-ce s'a învederatu în modu foarte batetoriu la ochi prin unu extrasu decopiatu din cărțile de contabilitate, din care se cunoscea de exemplu, că la începutu, adică în 1861/2 au fostu 728 membri ordinari, cari în 1862/3 au scădiutu la 442, în 1863/4 451, era de aci încolo au mersu totu scădiendu, până cându în 1873/4 au fostu numai 120, numeru de batjocura, era în acestu anu 1875 ajunsesera abia érași la 231 membrii cu câte 5 fl. din tiér'a întreaga. Ceea-ce te mai puneu la mirare érá, că tocmai dintre acei domni cari 'și întorsesera de multu dosulu către Asociatiune, aceia strigau mai tare în adunari, că merge reu cu Asociatiunea și mai pre sus de tóte, că nu se împartu burse mai cu ridicat'a, în locu de a se mirá că se mai potu împartí. Și se nu créda cineva, că aru putea fi vorb'a de ómeni lipsiti, îngreunati cu familii numeroase, sau loviti de sórte sinistra; nicidecum. Cu totulu alti ómeni sunt aceia, despre cari se dicea în Rom'a: *Privatim divites, publice avari.*

Starea materială a societății noastre s'a constatat a fi în adunarea dela Reghinu 61814 fl. 16 cr., adică cu 2528 fl. 57 cr. mai multu decâtu în anulul 1874.

Fondulu academiei crescuse la 13367 fl. 98 cr.

Sum'a disponibilă pe 1875 érá 4548 fl. 19 cr.

GEORGE BARIȚIU 63

Preliminariulu compusu de comitetu, revediu de comisiune si abia in doue positiuni schimbatu, adunarea ilu votà cu adaosu, cà subventiunea de 200 fl. se mai dà scólei din Lapusiu inca numai asta-data, pentrucà mai sunt multe alte scóle totu asia de lipsite si prin urmare indreptatite de a cere si ele ajutoriu.

Pentru burse si ajutóre s'au votatu1800 fl.

La scóle sarace.....400 “

Spesele de tipariu si chàrtia la fóia708 “

Unu studentu la cancelaria..... 150 fl.

Loculu adunarii generale din 1876 fù destinatu Subiiulu. Din vre-unu altu țînutu nu venise nici-o invitare; inse chiaru se fia venitu, dorinti'a erà cá se asiste si adunarea generala cá atare la unu parastasu ce avea se fia celebratu pentru sufletulu primului seu presiedente Andreiu br. de Siagun'a.

Adunarea generala a XV-ea in ordine, țînuta in 1876 la Sibiiu a duratu trei dile si abstragèndu dela parastasulu celebratu de càtra Escelenti'a Sa mitropolitulu actuale pentru neuitatulu seu predecesoru, cu adevrata evlavia crestinésca, insasi adunarea se presentase judecatii obiective cá un'a din cele mai agitate, in care pasiunile schinteiau cá o machina electrica pusa in rotatiune repede. Dela acea adunare au trecutu numai doispredece ani; vre-o cincispredece membri cari au participatu la lucrarile aceleia nu mai sunt in viatia, au remasu inse altii multi, cari afara de câte spunu actele siedintieloru din 10, 11 et 12 Augustu mai țînu bine aminte acelea scene stringatóre de pepturi, care se producéu cu totulu pe neasteptate pentru toti càti nu apucasera a reflecta din capulu locului, cà se aflau in Sibiiu, unde in anii din urma s'au țînutu congrese bisericesci si s'au alesu unulu dupa altulu de trei ori mitropoliti si unde in anulu precedente se mesurasera pe terenulu politicu asia numitii activisti si passivisti, acum a treia óra dela 1869 încóce. Totu in acei

ani câțiva ómeni tineri veniti de pre la universitati si academii straine, cu capetele pline de idei fórte inaintate, nu aflau mai nimicu bunu din câte facuse Asociatiunea si comitetulu seu in cei 15 ani ai activitatii sale. Pentru câțiva regulamentul care fusese studiatu in vre-o doi ani si trecutu prin adunari generali, erá fórte defectuosu, centralistu, absolutistu, coprindea §§-fi de o absurditate nesuferita. Pentru altii fói'a Asociatiunei nu erá nici de o tréba, cà poporul tieranu care nu scie cití, nu o întielegea de locu. Din contra altii pretindéu realisarea de atâtea ori ventilata a celoru trei sectiuni scientifice, care apoi daca s'aru fi infiintiatu, nesmintitu cà acelea erau se produca rezultate scientifice. Daca inse fói'a erá sè se prefaca in magazinu sau colectiune de povesti, basme, snóve, cànțece poporane, cimilituri, descànțece de deochiu, novellete de amoru, mai si ceva gradinaritu, pomaritu, stuparitu, viieritu, oieritu, etc. atunci mai remanea spatiu pentru studiile sectiuniloru? Cei mai infocati nu vedéu, cà daca numerulu membriloru Asociatiunei scadiuse neincetatu, pàna cându ajunse si numai la 120, precum se aratase mai in susu, urmá firesce cà nici organulu Asociatiunei se nu mai voiésca a'lu cumpara – càci atunci se dedea membriloru cu 2 fl. altor'a cu 3 fl. Cei infocati nu vedéu si nu audiau, cà tocma in acei ani diarielu romane apunéu unele dupa altele. "Patria" cea gubernamentală remasa cu vre-o diece abonati, fù inchisa. "Federatiunea" apuse, cu vre-o optu mii fl. deficitu. Dupa ea urmà "Albin'a" si un'a fôia umoristica. La "Telegrafulu romanu" restantie de abonamente ajunsesera preste 2000 fl. "Gazet'a Transilvaniei" scapatase in 1875 la patru sute de abonati, cari platiau regulatu. Vedi, in acea epoca putea cineva se vorbésca cu totu dreptulu de o adeverata crisa de viatia, pre cându pessimismulu se întindea cá pecinginea si romanii se muscau intre sine, precum se musca clotianii (gusganii), cându omulu reu inchide pre mai multi in câte o colivia din grilagiu de sîrma (drotu, telu), apoi 'i pisca de códe si ei

fàra se observe cine le rupe din códa, se musca, se sàngera si se ómora unii pe altii.

Tóte acestea le sciá fericitul Iacobu Bolog'a, care cá presiedente avea se deschida adunarea; de aceea si din cuventarea lui dupace trece activitatea de 15 ani a Asociatiunii prin revista, restulu este mai multu o rugaciune pentru inblàndirea patimilor, care inse nu 'ia succesu, ci din contra, tocma si elu a fostu atacatu anume din caus'a regulamentului redactatu inca din 1868 de càtra elu in buna intielegere cu alti colegi ai sei.

Ceea-ce incaldiesce sufletulu din acea adunare pesimista este predic'a lui Zaharia Boiu pronuntiata la parastasu si eminent'a dissertatiune a profesorului Dr. Grig. Silasi: Romanulu in poesi'a s'a poporala, studiu asupr'a tuturor ramiloru poesiei populare romane. Vedi studii de acestea sunt pentru organele Asociatiunei nóstre, din care se invetie mai antáiu carturarii si apoi dela ei propriului poporu.

Au mai fostu doue dissertatiuni, a lui Iosifu Hodosiu si a lui Petrascu dela Fagarasiu, care pentru scurtimea timpului nu s'au pututu citi. Budgetulu trasu in susu si in josu, precum si odiósele discussiuni asupr'a unoru cestiuni cá regulamentulu, cá scól'a dela Lapusiu, care éراسi iritase confessionalismulu prin lipsa totala de tactu, mai departe fói'a Asociatiunei, sórtea a vre-o doue testamente, in fine si formarea sectiuniloru in embrione, din care nici dupa doi ani si nici pàna astadi nu s'au alesu nimicu, au rapitu multe óre pretióse).

Cu budgetulu a mersu cá totdeuna, cu dorinti'a de a satura cu cinci pàni càteva mii de ómeni, ceea-ce fàcuse numai domnulu nostru Isusu Christosu. Mai alesu cu sectiunile a fostu lucru desientiatu. Se votasera cinci sutisióre de florini cá bani de drumu pentru membrii sectiuniloru càti se voru aduna din tiér'a intréga; inse de càte ori pe anu? pre càte dile? Si in acelea dile unde se siédia bine, cá se póta lucra si din ce se traiésca?

Adunarea din 1877 s'a decisu a se ținé in Blasiu, inse fàra nici-o consultare prealabila cu auctoritatile competente de acolo. Urmarea fù, cà in acelu anu comitetulu a fostu incunosciutiatu de càtra auctoritatea scolastica suprema de acolo, despre unu pericolu iminentu de a se inchide pentru totdeun'a gimnasiulu din Blasiu. Ministrulu adeca in urmarea unoru copilarii ale studentiloru oprise ori-ce conveniri, inca si petreceri de carnevalu in Blasiu, intocma cá si cum tiér'a ar'stá sub legea martiala.

Comitetulu a luat u asupr'a sa tóta raspunderea pentru orice escesu alu tinerimei. In acea adunare s'au alesu din nou si comitetulu intre diverse combinatiuni secante, cá si cum s'ar alege unu ministeriu alu vreunei monarchii mari. Nici-o adunare cá aceea se nu ne mai dea Ddieu. Dara despre cea din Blasiu si despre care au urmatu, remàne cá se ne mai informede si altii.